

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

פרשת שמות היא פרשה של אמונה
ובפרשת וארא הדגש הוא על הידיעה.
האמונה היא יחסית מצב של קטנות,
והידיעה היא מצב של גדלות ההולך ומתפתח עם הזמן.

[מתוך השיעור "סוד השמות"]

וארא תשפ"ג

הניגון החסידי 25
ניגון מספר 527
מט"ז טבת תשפ"ב

הסיפור החסידי 26
די, מספיק!
רבי זושא מאניפולי

מענות ותשובות 28
תשובות הרב לשואלים
מטרה גדולה יותר לעומת קטנה
ולהכנס לנסיונות בכוונה

פאָדור ל'לֶבְיָיִם 29
קְשִׁיַת הַגְּלוּת
רְזִי יִסְפֵּר לָנוּ לְפֶה הַפְּרָשָׁה הַקּוֹדֶקֶת
נִגְמָרָה בְּאִמְצַע הַפֶּתַח
וּמִתִּי מִתָּר לְהַקְשׁוֹת עַל ה' קְשִׁיּוֹת

יודעי שמך 04
נקודה מעובדת
כח השמות בירידה ובעליה

סוד השמות 05
התגלות השמות בחומש שמות
גילוי שמות ה' למשה, שמות הגואלים
והמעבר מאמונה לידיעה

בירור החיות 17
קול שמחה
דמיונות של יראת שמים

לשמה ושלא לשמה 20
"יוצאה והיתה" – הערות במסכת גיטין
ארבעה סוגי שלא לשמה

כיצד מתקנים 22
מלכות ישראל – תיקון המדינה
תיקון בהבדלה והמתקה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל בכל מקום שהם ובכללם לקוראי **נפלאות** היקרים, שבת פרשת וארא ושבת מברכין חדש שבט הבא עלינו לטובה.

השבוע תופס את עיקר הגליון שיעור יפהפה על **סוד השמות**, ממנו ניתן לטעום גם **בנקודה המעובדת**. בשיעור שניתן בשבת האחרונה, פרשת שמות, חורד הרב את שתי הפרשות הראשונות בספר שמות, החל מפשט הכתובים, ומעמיק בסוד **שמות בני ישראל ושמות ה'**, מ"שמות בני ישראל" הבאים לגלות ו'נעלמים' בשעבוד, דרך השמות החדשים המתנוצצים מחדש, ובמיוחד שמו של משה רבינו, ועד לשיא הגילוי של שם הוי' ב"ה, תכלית הגאולה. בפרק האחרון בשיעור, עוסק הרב ביסודות **האמונה והידיעה**, על פי דברי ר' אייזיק מהאמיל. השיעור מעט ארוך אך ההשקעה משתלמת!

ועוד בגליון: **בקול שמחה** נלמד על **בירור החויות**, מי מתרגש מקולות רעמים... **במלכות ישראל** ניתן עצה טובה לשרי הממשלה הרוצים לתקן. **בסיפור החסידי** נהיה עם הצדיק המופלא והמתוק **הרבי ר' זושא**, ורזי יסביר לילדים (ולמבוגרים) על **קושיית הגלות**.

סדר לימוד לשבוע פרשת בא הבעל"ט: **משנה ראש השנה** פרק ד'; נ"ך יומי, ספר יואל כולו, ספר **עמוס** א.ג.

שבת שלום ומבורך וחדש טוב!

המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

יודעי שמך

אמר עליהם" ונענה בשם הסודי והנדיד "אהיה אשר אהיה", בהצגת ה' כ"הוי" אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" ובחתימה המודגשת "זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר"; בהמשך מודגשת חשיבות השמות ב"יודבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני הוי'" ובעיקר ב"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי" לא נודעתי להם"; שם עצמי נוסף מתגלה בשירת הים, שיא יציאת מצרים, "עזי וזמרת יי ויהי לי לישועה" (ומחזורתו במלחמת עמלק, "כי יד על כס יי", נלמדת החשיבות שיהיה "השם שלם"); גם מתן תורה פותח בהתגלות עצמות ה', "אנכי מי שאנכי", כמופיע אלינו בכח שמותיו – "אנכי הוי" אלהיך". התגלות שמות ה', עד לגילוי שם הוי" ב"ה – שם העצם, שם המפורש ושם המיוחד – היא "תכלית מעשה שמים וארץ", המאפשרת להתדבק בה' ולפרסם את אלקותו בעולם כולו, עד לגאולה והמתקנה של המציאות כולה.

התפתחות התגלות השמות היא מעבר מהקטנות של האמונה בה' לגדלות של ידיעת השם, ההולכת ומתפתחת (גם היא בסדר של הכנעה-הבדלה-המתקנה): תכלית מכות מצרים, עד לטביעתם בים סוף, היא "יודעו מצרים" – "ידיעת המתברר" מתוך הכנעתו ושבירתו. ההתגלות במתן תורה מביאה אותנו ל"יודעתם כי אני הוי'" – ידיעה כללית של הכח האלקי המברר (הנבדל) הבא מלמעלה ופועל במציאות דרכנו. תכלית הכניסה לארץ היא הפנמת הכח המברר והתעצמות עמו בטבענו שלנו, "יודעת היום והשבת אל לבבך כי הוי" הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", עד שנוכל לברר בעצמנו את כל המציאות ולפעול המתקנה-גאולה לעולם כולו.

את חומש שמות, באופן מתבקש, חורז העיסוק בשמות (בסוד הכנעה-הבדלה-המתקנה): החומש פותח ב"שמות בני ישראל הבאים מצרימה". השמות מבטאים את זהותם, נשמתם, מהותם ושליחותם של בני ישראל, ובשמירתם גם בירידה לעומק הגלות טמונות יכולת ההשרדות ותקוות הגאולה. אכן, בזמן הגלות 'נעלמים' השמות הפרטיים ונותרים רק שמות השבטים הכלליים. כשהזהות והשליחות האינדיבידואלית נעלמות עלינו לשמור בהכנעה את זהותנו הכללית ולעסוק במסירות נפש בהמשכיות וריבוי העם כולו.

על רקע השמות הפרטיים 'נעלמים' בגלות – שמותיהם של עמרם ("איש מבית לוי"), יוכבד ("בת לוי"), משה בלידתו ("טוב הוא"), מרים ("אחותו") ובתיה ("בת פרעה") – מפציעים שמות של גואלים בעלי שליחות מובהקת, הנבדלים מהשעבוד הכללי: "שם האחת שפרה ושם השנית פועה" – שפרה-פועה בגימטריא שמות – סרבוניות הפקודה הראשונות לשעבוד פרעה וגזרותיו. והעיקר – שם גואלן של ישראל, "ותקרא שמו משה", השם העיקרי בתורה (השם הפרטי החוזר בה הכי הרבה פעמים), שנקראת כולה על שמו, "תורת משה".

מעבר לשמות בני ישראל, הכלליים והפרטיים, שמות ה' תופסים מקום נכבד מתחלת החומש: משה שואל "ואמרו לי מה שמו מה

שיעור

התגלות השמות בחומש שמות

סוד השמות

קיצור מהלך השיעור

בשבת האחרונה זכינו לשני שיעורים, בלילה וביום, שהעמיקו בפנים שונות של **סוד השמות** של חומש שמות בכלל והפרשות שמות-וארא בפרט. **פרק א** יוצא מרמז בתפלת ליל שבת להתבוננות על **הקשר בין שבת לשם ה'** ועל התגלות שמות ה' בראשית חומש שמות. **פרק ב** הוא למוד בשלש תורות עמוקות ב"קול שמחה" (בהן אנו עוסקים תדיר השנה) לפרשת **וארא**, שכולן סובבות סביב העליה בגילוי שמות ה' למשה (וממנו לכל ישראל) שמתחוללת בפרשת וארא. **פרק ג** הוא פרק יפהפה העוסק בשמות הגואלים ועושה התבוננות של התפתחות סוד השמות – מההכנעה של יציאת מצרים עד לתכלית ההמתקה של הגאולה. **פרק ד** הוא פרק עמוק על המעבר מאמונה לידיעה בפרשיות שמות-וארא ועל שלש מדרגות של ידיעה שמתגלות סביב התפתחות הגאולה – "הוצאתי" עד "והבאתי". זהו שיעור ארוך-יחסית, אך כל פרק בו הוא התבוננות חשובה העומדת בפני עצמה.

צריך להבין את הקשר בין שבת לפרשת שמות. קודם כל, שבת היא "יום השביעי", כלשון התפלה כאן, ופרשת שמות היא הפרשה ה-13 בתורה. אנחנו יודעים ש-13 ו-7 הם זוג מובהק². 7 הוא הנקודה האמצעית של 13, כמו שכתוב באריז"ל³ שבי"ג תיקוני דיקנא העיקרי

תשפ"ג - כפ"ח.

א בראשית ב, א.

ב ראה שערי אבהה ורצון מאמר "סוד השבע והשלש עשרה".

ג ראה ע"ח שכ"ה דרוש ב (מ"ק).

א. "תכלית מעשה שמים וארץ"

שבת ופרשת שמות

ראיתי בתפלת ערבית שהתפללנו כעת דבר יפה: הברכה האמצעית בערבית של שבת מתחילה "אתה קדשת את יום השביעי לשמך" והמלים הבאות הן "תכלית מעשה שמים וארץ" (על פי לשון הפסוק בשבת "ויכלו השמים והארץ"⁴) – ראשי תיבות שמות!

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שבת שמות

שאינם נמחקים⁷ בכלל, ובפרט שם הוי' ב"ה שהוא שם העצם, שם המיוחד ושם המפורש. בזהר כתוב ששבת היא "שמה דקודשא בריך הוא"⁸, לכן גם נוהגים שלא להזכיר את המלה שבת במקוה⁹. בגימטריא **שבת** היא היהלום של שם הוי' ב"ה (סכום כל המספרים מ-1 עד 26 ושוב סכום כל המספרים מ-26 עד 1) – **זך פעמים הוי'**. יום השבת הוא יום של דבקות בה' והדבקות בה' היא באמצעות שם ה' – "אתה קדשת את יום השביעי לשמך".

כמו שהזכרנו, המלה הקודמת היא בפירוש מלה של שם – "[אתה קדשת את יום השביעי] לשמך". "**לשמך**" בגימטריא **שמים** – גם ה"שמים" הם מלשון שם. בהמשך החומש אנחנו מקבלים "תורה מן השמים"¹⁰ והתיקון של המציאות הוא "כל מעשיך יהיו לשם שמים"¹¹. "**לשמך**" (**שמים**) בגימטריא י"ה פעמים הוי' (סוד "כי ביה הוי' צור עולמים"¹²). האבן עזרא אומר בפרשתנו¹³ שהשמות העצמיים של ה' מורכבים רק מאותיות **אהוי**. יש שלשה שמות כאלה בתורה – שני השמות אהיה והוי', שמזכרים בפרשתנו, כמו שמיד נרחיב, והשם השלישי הוא שם י"ה, שמופיע בפירוש בשירת הים¹⁴, ה'שיא' של יציאת מצרים (יש גם את שם אהוה¹⁵, אך הוא לא מפורש בשום מקום בתורה, אף שהוא רמוז בכל פרשה¹⁶).

כתוב שלפני שנברא העולם – והכוונה

הוא התיקון השביעי-האמצעי, "ואמת"¹⁷, אור הפנים, "תרין תפוחין"¹⁸, אך מעבר לכך יש עוד הרבה קשרים מהותיים. בדרך כלל, בזוגות של 7-13, ה-13 הוא הזכר-המשפיע וה-7 הוא הנקבה-המקבל. גם כאן, שבת היא בת הזוג של בני ישראל, עליהם נאמר "שמות בני ישראל".

ה"שמות" היינו "שמות בני ישראל" –

"ראובן שמעון לוי ויהודה

וגו"¹⁹. לשמות האלה יש

כח מיוחד – "ראובן

ושמעון נחתין, ראובן

ושמעון סלקין"²⁰, הגאולה

היא בזכות "שלא שינו

את שמם"²¹. כמו שלמדנו

בקול שמחה, ומופיע

בנפלאות של השבת,

השמות הם הנשמות –

הם הכח המיוחד של בני

ישראל, המהות הפנימית

שלהם, באמצעותו הם

נשמרים גם בירידה לגלות ובזכותו הם עולים

לגאולה. שבת היא "יומא דנשמתין"²², היום בו

גם בשעבוד מצרים שבתו בני ישראל²³, נזכרו

בשמות שלהם, במהות שלהם, ובתקות הגאולה²⁴.

דבקות בשם ה'

מעבר לפשט, ש"שמות" הם "שמות בני

ישראל", יש ברמז של "תכלית מעשה שמים

וארץ" רמז גם לשמותיו של ה' – שבעה שמות

יד – שו"ע יו"ד רעו, ט.

טו – זהר ח"ב פח, ב.

טז – בני יששכר מאמרי השבתות מאמר א אות א (מובא בכה"ח סימן רנ אות יב).

יז – ראה רמ"ז על זהר ויקרא עמ' 832 ועוד. ממוצע כל אות ב' שבת הוא ט"פ הוי', 234, והיינו "תכלית מעשה שמים וארץ" במספר סידורי!

יח – סנהדרין פ"י מ"א.

יט – אבות פ"ב מי"ב.

כ – ישעיה כו, ד. ראה אם לבינה אות שין סעיף קי.

כא – בפירושו לשמות ג, טו.

כב – שמות טו, ב.

כג – ז"ח (מדרש הנעלם) ז, ב; פע"ח שער ק"ש פכ"ה.

כד – ראה באורך בספר אור הגנוז.

ד – שמות לד, ו.

ה – זהר ח"ג קלג, ב.

ו – בראשית רבה יא, ח.

ז – שמות א, ב.

ח – ויקרא רבה לה, ב.

ט – במדבר רבה יג, יט.

י – קול שמחה שמות אות א.

יא – זהר ח"ב רה, א"ב.

יב – ראה שמות רבה א, כח (ובנסמן בהערה הבאה), ובכ"מ.

יג – שם ה, יח.

שבת היא "יומא

דנשמתין", היום

בו גם בשעבוד

מצרים שבתו

בני ישראל, נזכרו

בשמות שלהם,

במהות שלהם,

ובתקות הגאולה

בשביל דבקות בה' צריך שה' יתגלה, ועל ידי דבקות בשמות, עד לשם הכי עצמי, נדבקים בעצמותו יתברך

פרשת שמות לפני חצות הלילה, ויש שיחה של הרב^כ שמסביר שיש לאדמו"ר הזקן קשר גם לפרשת שמות (שההסתלקות היתה במוצאי) וגם לפרשת וארא (שההסתלקות היתה ב"ראשון" שלה) – אז צריך כעת כבר להתעצם איתו. יש לו

שם מיוחד, שכתוב^כ שבעצם כלול משני שמות (היינו "מיעוט רבים שנים" של "שמות"). מה מקור השם שניאור? היה זוג שאביו של אחד מבני־הזוג נקרא מאיר והאב של בן־הזוג השני נקרא אורי. כאשר נולד להם ילד הם התווכחו על שם מי יקרא הילד, והרב הציע להם לקרוא לו שני־אור, על שם שני האורות (אורי ומאיר). כך גם נדרש השם שניאור אצל אדמו"ר הזקן, אור נגלה ואור הנסתר וכו' – הכל בסוד "יהי אור ויהי אור"^כ שנתפרש בהרבה פירושים. לענינו, שני־אור היינו על דרך "שנים מקרא", שתי מדרגות של "תורה אור"^כ, תורה שבכתב. לפי זה, השם הנוסף, זלמן – בלע"ז – הוא בבחינת "ואחד תרגום". באמת מוסבר^כ ש־זלמן אותיות לזמן – היכולת לתרגם את אור התורה לזמן הזה".

שמות ה' בחומש שמות

נחזור לרמז של "אתה קדשת את יום השביעי לשמך תכלית מעשה שמים וארץ" בהקשר של הפרשה ושל שמות ה'. רואים שבפרשת שמות גם הנושא של שמות ה' הוא מרכזי: כאשר ה' מתגלה למשה ושולח אותו לגאול את ישראל הוא אומר "ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם"^כ וה' מגלה לו שם נדיה,

עוד לפני הצמצום הראשון – היה "הוא ושמו בלבד"^כ. יש גם גרסאות "הוא ושמו אחד"^כ, ראשי תיבות הוא, ללמד שהכל ב"הוא" – בעצמותו יתברך – והמדובר כאן הוא על מה שהרבי הרש"ב קורא "העלם האור כפי שהוא כלול בעצמות המאור"^כ.

האור של ה', גם במדרגה הכי גבוהה, הוא הכח להתגלות. בשביל דבקות בה' צריך שה' יתגלה, ועל ידי דבקות בשמות, עד לשם הכי עצמי, נדבקים בעצמותו יתברך – נהיים "יראי הוי' והשבי שמו"^כ וזוכים ל"אשגבהו כי ידע שמי"^כ. מעבר לדבקות שלנו בה' (בדרך "רצוא"), גילוי האור של ה' בעולם ("שוב") – שגם הוא נעשה על ידי השמות, כפשוט – הוא גם מטרת בריאת העולם, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים^ל, "תכלית מעשה שמים וארץ" כפשוטו ("מעשה" גם מלשון תיקון^א).

"שנים מקרא ואחד תרגום"

יש עוד רמז מפורסם של "שמות" – "שנים מקרא ואחד תרגום"^כ. כשמחברים את הרמזים יוצא שה"תכלית" היא ה"תרגום" – ה"שנים מקרא" הם הגילוי מלמעלה, אבל ה"תרגום" הוא העבודה שלנו לתרגם את ההארה מלמעלה ולגלות את ה' במציאות.

אנחנו סמוך להילולת אדמו"ר הזקן בכ"ד טבת. כתוב^כ שהוא הסתלק במוצאי שבת

כה פרקי דרבי אליעזר פ"ג. וראה אשא עיני עמי' עג.
כו זהר חדש (מרגליות) מדרש הנעלם ב, ב. "הוא ושמו אחד" עולה 377 – אחד פעמים אחד חד ד.
כז ראה המשך תרס"ו עמי' קפב ואילך.
כח מלאכי ג, טז.
כט תהלים צא, יד.
ל תניא פל"ו.
לא ראה ראב"ע לבראשית ב, ד ועוד.
לב בעל הטורים שמות א, א.
לג פסקי דינים להצ"צ בסופו.

לד ראה לקו"ש חט"ז שמות כ"ד טבת.
לה ים של שלמה גיטין פ"ד כו ועוד.
לו בראשית א, ג.
לז משלי ו, כג.
לח לקו"ש לוי יצחק אג"ק עמי' רנד ועוד.
לט שמות ג, יג.

ב. סוד השמות ב"קול שמחה" וארא

כעת, כפי שאמרנו, נלמד ב"קול שמחה" שלשה דרושים הנוגעים בענין שמות ה' בפרשת וארא:

דין ורחמים – חוץ ופנים

התורה הראשונה עוסקת בפסוק הראשון של הפרשה, "וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני הוי"^מ, עליו מפרש רש"י "וידבר אלהים אל משה" – דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר 'למה הרעתה לעם הזה':

"וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה". פירוש [על] שאמר "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת", לכן דבר אתו משפט, במדת הדין, נגד צבאי מעלה, להיות הכל ביושר ובמשפט. והבן.

בסיום הפרשה הקודמת משה מדבר קשה עם ה' ולכאורה ה' צריך לענות לו באותו אופן, במדת הדין, "מדה כנגד מדה". אבל משה הוא ידיד ה', הוא האהוב של ה', הוא הבן של ה', הוא האשה של ה' – לא שייך ביניהם דבור קשה! בכל זאת, ה' עונה לו במדת הדין – למה? רבי בונים מסביר שיש לה' 'יחסי חוץ', כביכול – הוא מתחשב במלאכים, "בית דין של מעלה", שמצפים שהוא ינהג ביושר ובמשפט לפי מדת הדין^{מב} ולכן הוא פונה כך למשה בדבור הגלוי שלו.

אפשר להשוות זאת לאברהם אבינו. מדתו של אברהם היא חסד ואהבה, הוא מכניס אורחים ומאכיל ומשקה כל עובר ושב, אבל אחרי שהוא מאכיל את האורחים שלו הוא נוקט במדת הדין ומכריח אותם לברך או לשלם^{מג}. מצד הטבע שלו אברהם הוא לא רוצה להכריח אף אחד לברך – הוא רוצה להשפיע בלי תנאים – אבל הוא עושה אתכפיא, פועל במדת הדין

שמופיע רק כאן בתורה – שם אהיה, ולא סתם אהיה אלא "אהיה אשר אהיה... אהיה שלחני אליכם"^מ, שם הגאולה. מיד אחר כך כתוב עוד "כה תאמר אל בני ישראל הוי' אלהי אבותיכם וגו"^{מא}, בשם הוי', והפרשיה הזו חותמת בסיום הפסוק "זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר" – פרשיה מובהקת של שמות.

בעצם, הנושא של השמות ממשיך באופן מובהק גם בפרשה הבאה, פרשת וארא, שקרויה על שם פסוק שמות מובהק – "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם"^{מב} (ובחסידות אף מובחנות כאן שתי מדרגות בשם הוי' ב"ה – שם הוי' דלתתא, שהאבות כן הכירו, ושם הוי' דלעילא, שגילויו למשה מתחדש כאן^{מג}). גם הפסוק הקודם, הראשון בפרשה, רומז לפער בין שמות שונים – "וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני הוי". גם ב"קול שמחה" לפרשת וארא נראה שלש דרשות שעוסקות בנושאי השמות השונים בפרשה והיחסים ביניהם. למדנו^{מד} ששם אהיה הוא בכתר ושם הוי' הוא בדעת. כמו שעוד נסביר, הדעת של שם הוי' שייכת בעיקר לפרשת וארא וגם להמשך התהליך של יציאת מצרים ומתן תורה. כלומר, הנושא של שמות ה' – "תכלית מעשה שמים וארץ" – הוא נושא כללי של חומש שמות (ולא רק של פרשת שמות).

מ שם פסוק יד.

מא שם פסוק טו.

מב שם ו, ג.

מג ראה תו"א סא, ד ועוד.

מד ראה שיעור ח"י טבת תשפ"ב (נדפס בגליון שמות השתא) וש"נ.

מה ראה עד"ז לקו"מ קטו ועוד.

מו בראשית רבה מט, ב (וראה גם סוטה י, ב).

יש לה' 'יחסי חוץ', כביכול – הוא מתחשב במלאכים, "בית דין של מעלה", שמצפים שהוא ינהג ביושר ובמשפט לפי מדת הדין

נתינת העצמות

התורה הבאה היא מעין המשך, והיא מתייחסת לפסוק השני בפרשה:
 "וארא אל אברהם וגו' ושמי ה' לא נודעתי להם". ופירש רש"י "לא נכרתי להם במדת אמיתת שלי וכו'" ע"ש.

הפשט ברש"י הוא שה' הבטיח לאבות אך עדיין לא קיים את הבטחותיו, אך הרבי ר' בונים נותן פירוש פנימי עמוק להבדל בין קיום ההבטחות בשם שדי

(שהוא העיקר כאן, כמו שרואים מדבריו) לקיומן בשם הוי':

ונראה פירושו דהנה כתיב אתה ה' בעולם הזה ואתה ה' לעולם הבא. מה ששינה למ"ד במקום ב"ת הוא דידוע דעולם הבא הוא דביקת הנפש וביטולה אל השי"ת, נמצא שהקב"ה הוא עצם עולם הבא. מה שאין כן בעולם הזה, והבן.

הגדר של העולם הבא הוא דביקות בה' מתוך בטול, כך שבסופו של דבר כשמגיעים לתודעת העולם הבא הנשמה דבקה בה' לגמרי ללא שום הרגשת פירוד מה' (ה"ל של "לעולם הבא" – ל היא אמא עילאה^{כב}, סוד "עולם הבא" ו"לעתיד לבוא"^{נג} – היא סוד "מגדל הפורח באויר"^{נד}, שרש שם ישראל ב"חיה אחת ששמה ישראל" שעומדת ברקיע^{נה}, בסוד ה"אורא" בו מאירה דעת דרדל"^א, היינו הכח לדעת את האמונה, וד"ל). לעומת זאת, גדר העולם הזה הוא שיש

ה' נוהג ביושר
 ובמשפט, ולכן
 עושה דין גם עם
 אהוביו הצדיקים,
 כדי לקדש שם
 שמים ולפרסם
 את אחדותו
 הפשוטה ש"אין
 עוד מלבדו"
 (כלומר שאין
 'פרוטקציות' וכו')

בניגוד לטבע שלו, כמו שכתוב בתניא ש'עבודה' היא רק מה שמנוגד לטבע האדם^{מז}. כאן גם ה' עושה 'עבודה' כביכול, פועל בניגוד לרצון הפנימי שלו, כדי שלעיני המלאכים הכל יהיה ביושר ובמשפט. לכאורה, אצל אברהם אבינו האתכפאי היא לשם תכלית הכוונה הפנימית – שליחותו לפרסם אלקות בעולם – ואצל ה' נראה שזו רק 'יצירת ידי חובה' לנהוג לפי ה'כללים' החיצוניים לעיני המלאכים. אכן,

אליבא דאמת, ה' נוהג ביושר ובמשפט, ולכן עושה דין גם עם אהוביו הצדיקים, כדי לקדש שם שמים ("שכשהקב"ה עושה דין במקודשו הוא יראוי ומתקדש על הבריות"^{מח}) ולפרסם את אחדותו הפשוטה ש"אין עוד מלבדו"^{מט} (כלומר שאין 'פרוטקציות' וכו').

כך הוא מצד הדבור הגלוי של ה', שהוא דבור קשה, אבל המשך הפסוק מדבר על הפנימיות: "ויאמר אליו אני ה'", אמירה בחשאי. "אליו" דייקא, לך בעצמך. "אני ה'", עמך אני ברחמים. ודו"ק.

אמירה היא בלב, "לך אמר לבי"^{נב}, ולכן בפנימיות, באופן אישי, "ויאמר אליו"^{נא}, ה' פונה למשה במדת הרחמים – "אני הוי". בדבור הפנימי החשאי שיש בין איש לאשתו אין מקום לשום דינים, שם הכל במדת הרחמים.

מז תניא פט"ו.

מח רש"י לבמדבר כ, יג (וראה עד"ז ברש"י לויקרא י, ג).

מט דברים ד, לה.

נ תהלים כז, ח.

נא עומק הפשט כאן הוא ש"אל משה", השם הגלוי שניתן על ידי בת פרעה (כדלקמן פ"ג), ה' פונה ביושר ובמשפט, בדיון של משפט המלוכה, אך "אליו", אל עצמותו שלמעלה משם (כמבואר ביחס לפרשת תצוה, בה נעלם שמו של משה אך היא פותחת ב"ויקחו אליך", ובה הוא עולה להתייחד בשרשו האלקי באין). הוא פונה במדת הרחמים. ורמז: "אל משה... אליו" עולה ט פעמים (ממוצע כל אות) אליו!

נב קהלת יעקב ערך ל ובכ"ד. למד היא "לב מבין דעת" (מדרש אותיות דר"ע) - שרש התלמוד בבבא - "בינה לבא" ("פתח אליהו") ו"אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת" (אבות פ"ג מ"ז).

נג ע"ח שט"ו פ"ה.

נד חגיגה טו, ב; סנהדרין קו, ב וברש"י שם.

נה פרקי היכלות רבתי פלא"א אות ד ובכ"ד.

נו ראה המשך תער"ב ח"א עמ' תנג ואילך; שם עמ' תשיט ועוד. ראה באריכות **חסידי דוד הנאמנים** ח"ה עמ' 184 ואילך; **שיעורים בסוד ה'** ח"ב עמ' קכ.

אלקות שנכנס לתוך חלל הצמצום, כשבגלוי הוא הארה שנכנסת לתוך מקום פנוי ומתלבשת בתוך עולמות שיש להם קיום נפרד.

אבל אנחנו לא רוצים תשלום חיצוני, אלא קשר עם ה' עצמו, התגלות שלו בקיום ההבטחה. איפה מוצאים שהדבר הכי יקר הוא לא שום דבר חיצוני? בסיפור¹⁷ של הזוג שבא לרבי שמעון בר יוחאי כי לא היו להם ילדים והוא אמר להם שיתגרשו – אבל שיעשו בגירושין מסיבה כמו חתונה. כטוב לבו ביין האיש אמר לאשתו שתקח מהבית את החפץ הכי יקר. אחרי שהוא השתכר ונרדם במטה היא אמרה למשרתים להעביר אותו עם המטה אליה. כשהוא התעורר ולא הבין מה הוא עושה בחדר שלה היא אמרה לו שהוא הדבר הכי יקר עבורה, יותר מכל חפץ יקר שיכלה לקחת. בסופו של דבר, בזכות גילוי האהבה העצמית, הם זכו לילדים. זהו בעצם גם התוכן של הפסוק "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ"¹⁸, כפי שהיה שגור בפי אדמו"ר הזקן – 'איני רוצה לא את גן עדן שלך ולא את העולם הבא שלך, אני רוצה רק אותך בלבד'¹⁹. כך מוסבר כאן קיום ההבטחות בשם הוי' דווקא: אבל כאן גילה להם הש"ת שבעצמותו יתעלה יקיים כל הבטחות כמו שבארנו בענין עולם הבא, והבן היטב. וזה פירוש אני ה' נאמן לפרוע, פירוש שאני בעצמותי הוא הפורע, ודו"ק. וזה פירוש רש"י ז"ל "לא נכרתי במדת אמיתת שלי", פירוש שהקב"ה אמיתות שלו הוא בעצמו התשלומין. ודו"ק היטב כי אי אפשר לפרש יותר.

מתי התקיימה ההבטחה שה' בעצמו פורע את כל ההבטחות? במתן תורה, תכלית יציאת מצרים, הפותח ב"אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"²⁰ – "אנא נפשי

מציאות שנראית נפרדת בתוכה ה' מתגלה – "בעולם הזה". במושגי החסידות, "עולם הבא" ו"עולם הזה" כאן היינו לפני הצמצום ואחרי הצמצום – לפני הצמצום אין שום מציאות נפרדת מחוץ לה' ואחרי הצמצום נראה שיש מציאות נפרדת (אך אליבא דאמת הצמצום אינו כפשוטו²¹). לאור ההבחנה הזו הוא מסביר את ההבדל בין השמות וההבטחות:

ודע כי מלת שדי הוא שנאמן לשלם הבטחתו לא בעצמותו יתעלה. המשל, כמו שאדם החייב לחבירו ומשלם לו שהתשלומין הוא דבר חוץ ממנו, כמו שבארנו למעלה בענין העולם הזה.

הוא מסביר שגם ענינו של שם שדי הוא קיום הבטחות²², אלא שההבטחות האלה הן תשלום חיצוני לה', נפרד ממנו כביכול. אם אני חייב למישהו מאה שקלים – אני מוציא מהארנק מאה שקלים ונותן לו, הם לא חלק ממני, הם חלק מחשבון הבנק שלי... "חז"ל מסבירים את שם שדי – "שאמר לעולמו די"²³. יש

עולם וה' אומר לו לא להתפשט יותר מדי, מגביל אותו. זו המציאות של "בעולם הזה", שיש בה חויה של עולם נפרד שה' מתייחס אליה. אם הגדרנו ש"בעולם הזה" היינו אחרי הצמצום, שם "א"ל שדי" הוא כמו המשכת הקו – גילוי

"עולם הבא"

ו"עולם הזה" היינו לפני הצמצום ואחרי הצמצום – לפני הצמצום אין שום מציאות נפרדת מחוץ לה' ואחרי הצמצום נראה שיש מציאות נפרדת

נד תניא שער היחוד והאמונה פ"ד.

נח ראה גם אברבנאל לבראשית מז, כח"מח, ד ותנחומא (בובר) וישלח ל. בפנימיות הבטחות שייכות לספירות נצח והוד, "בטחות" (איוב לח, לו), והקיום של ההבטחות שייך ליסוד ("אות קיימא", קיום בגימטריא יוסף) – וראה גם סוד ה' ליראיו ש"א פי"ב ושיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' רסה ואילך – שם שדי שביסוד מקיים את ההבטחות בחיצוניות ושם הוי' דלעילא (שהוא המשכה מדעת עליון) מקיים את ההבטחות בפנימיות, כמבואר בפנים.

נט חגיגה יב, א; זהר ח"ג רנא, ב.

ס שה"ש רבה א, ל. ראה ספר עולמות מאמר "מסיבת הגירושין של רשב"י".

סא תהלים עג, כה.

סב דרך מצותיך שרש מצות התפלה פ"מ (קלח, א); לוח "היום יום" ח"י כסלו.

סג שמות כ, ב.

אם אני חייב
למישהו מאה
שקלים - אני
מוציא מהארנק
מאה שקלים ונותן
לו, הם לא חלק
ממני, הם חלק
מחשבון הבנק
שלי...

דבר חוץ ממנו – ולכן גם כשהוא חולק את הכבוד הוא ממשיך להיות הכבוד שלו. בעומק, מה שכתוב כאן ממש משתלב עם התורה הקודמת – אם התשלום הוא חיצוני, כמו מאה שקלים מהארנק, בנתינתו לזולת הנותן מפסיד אותו, אבל אם התשלום הוא של ה' ממש, ש"לית אתר פנוי מיניה" והוא הכל, הוא נשאר "מלך הכבוד" גם אחרי הנתינה.

בכל אופן, הרבי ר' בונים מתייחס גם כאן לקריאת משה בשם "אלהים" בעיקר ביחס לשם הוי' שמתגלה בעיקר בפרשת וארא (כמו שעוד נרחיב):

ופירוש "הקב"ה קרא שמו למשה, שנאמר 'ראה נתתיך אלהים', הוי' ה' צבאות מלך הכבוד, ועיין כל המשך דבריו עד"ז. לפיכך אמר לו הקב"ה "ראה נתתיך אלהים". למה? כי "גבוה מעל גבוה שומר" וגבוה מעליהם.

בפסוק כתוב "גבה מעל גבה שמד וגבהים עליהם"^{טו}, בלשון רבים, אך אחת הדרשות של חז"ל^{טז} היא ש"גבהים עליהם" היינו ה' שמעל כל ה"גבה מעל גבה שמד". כאן הלשון "וגבוה מעליהם" כדי לרמוז שהוא מתכוון דווקא לפירוש הזה של חז"ל, שהכוונה כאן לה' הגבוה מעל כל הגבוהים. ה' קורא למשה בשם אלקים ה'גבוה', אך יש "גבה מעל גבה" ועוד "וגבהים עליהם" – ה' מעלה את משה בדרגה כדי שיוכל להתקרב לדרגה שמעליה:

פירוש שקריאת שם אלהים למשה היה לו על ידי עלייה להבין ולהשכיל בשם הוי' יתברך, כי "גבוה מעל גבוה" וגבוה מעליהם, ויהי שיעור הכתוב, "ראה נתתיך" למעלה ממדרגתך, כי עתה קראתיך בשם אלהים, לכן תוכל לראות למעלה. ה' מעלה את משה לדרגת שם "אלהים",

כתבית יהבית"^{טד}. זהו גילוי שם הוי' עילאה, השם הדבוק לגמרי בעצם ומגלה ש"אין עוד מלבדו"^{טה} וקיום ההבטחה הוא על ידי עצמות ה'.

הנהגה בשם אלקים
והשגה בשם הוי'

נדלג כאן על תורה אחת ונלמד עוד תורה שקשורה לגילוי של שם הוי' שמויחד כאן למשה

– על פי דברי המדרש^{טו} על "ראה נתתיך אלהים לפרעה"^{טז}:

במדרש רבה "ראה נתתיך אלהים לפרעה". זה שאמר הכתוב 'מי זה מלך הכבוד', זה מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חולק מכבודו ליראיו. מלך בשר ודם אין נקראין בשמו קיסר אגוסטא ואם נקראין בשמו היו ממייתין אותו, והקב"ה קרא למשה בשמו, שנאמר 'ראה נתתיך אלהים לפרעה'. הוי' ה' צבאות מלך הכבוד, שחולק מכבודו ליראיו. ע"ש המשך כל דברי המדרש. ביאור ענין זה הוא, אם מלך בשר ודם חולק מכבודו לאחד מעתה אין הוא מלך על הדבר ההוא, לפי שממשלתו שהיה לו על הדבר נתנה לאיש ההוא. לכן, מלך בשר ודם אין לובשין לבושו ואין נקראין בשמו קיסר, שבזה הוא מורד במלכות, שלוקח ממנו המלוכה והממשלה שהיה לו בדבר זה. אבל הקב"ה, הגם שחולק מכבודו לאחר, הוא יתברך מלך על הכבוד ההוא, כי ממשלתו בכל ולית אתר פנוי מניה ואפס זולתו יתברך, לכן נקרא "מלך הכבוד".

המדרש אומר ש"מלך הכבוד" הוא מי שיכול לחלוק את כבודו – הוא הבעלים על הכבוד גם כשהוא נותן אותו. אצל מלך בשר ודם מה שהוא נותן כבר לא שייך לו, אבל אצל הקב"ה אין

טד שבת קה, א.

טה דברים ד, לה.

טו שמות רבה ח, א. וראה ביאור המדרש באורך במעין גנים לפרשת וארא.

טז שמות ז, א.

טח קהלת ה, ז.

טט קהלת רבה ה, ה.

משה הוא פנימיות הקו (שהיא סוד התורה^{טז}), "תורת משה"^{טז}, שאינו נבדל משמו העצמי של ה' שלפני הצמצום (אלא שרשו בתפארת הנעלם^{טז}, כנודע), והוא מגלה שהכל גילוי של עצמות ה'.

שוב, הווארט כאן הוא שדרך העליה של משה למדרגה התחתונה בגילוי אלקות – הזדהות עם ההנהגה שלה – הוא משיג את המדרגה הגבוהה יותר. בהקשר בו פתחנו, שוב רואים שהענין של השמות בחומש שמות הוא הכח גם להנהיג את העולם וגם להשיג אלקות, "תכלית מעשה שמים וארץ".

ג. שמות של גאולה

שפּרה ופּועה

נמשיך בנושא שפתחנו בו: בפשט "שמות" היינו "שמות בני ישראל", שנים עשר השבטים. ראינו – ועוד נראה הלאה – שיש גם עיסוק גדול בשמות של ה' יתברך בפרשת שמות ובפרשות הבאות בחומש. אבל אפשר להתבונן ב"שמות" גם בשמות שמופיעים בפרשה.

השמות החדשים הראשונים שמופיעים בפרשה, בדגש על מושג השמות, הם שמות המילדות העבריות – "אשר שם האחת שפּרה ושם השנית פּועה"^{טז}. יש גם רמז יפה שאלה השמות של "שמות" – **שפּרה-פּועה** בגימטריא **שמות!** שפּרה ופּועה, המילדות, שייכות לענין העיקרי של בני ישראל במצרים – המעבר ממשפחה לעם, על ידי "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד"^{טז}, כמו שכתוב כמה פסוקים קודם.

ראוי להזכיר שבמוצאי שבת מתקיים

עה נהר שלום ט, ד.

עו מלאכי ג, כב (ובכ"מ).

עז ראה זהר הרקיע פרשת בראשית דף טו; יהל אור עמ' קפט ואילך ועמ' תשחיתשט; המשך תער"ב פרק רעג.

מעין גנים ח"ד קרח.

עח שמות א, טו.

עט שם פסוק ז.

בגימטריא **הטבע**^{טז} – הוא נותן למשה כח לשלוט על הטבע, לעשות עשר מכות ואת כל נסי יציאת מצרים. אכן, המטרה שמשה יעלה למדרגה הזו – כדי שיוכל להשיג את המדרגה שמעליה, שם הוי' ב"ה. לאור זאת חוזר הרבי ר' בונים לפרש את הפסוק הראשון בפרשה (שגם הדרשה הראשונה היתה עליו):

זוה פירוש "וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'". "וידבר", לשון הנהגה, שהנהיג השי"ת שם אלהים אל משה, "ויאמר אליו", לשון "את ה' האמרת וגו'", "אני ה'", שאתה תשכיל בשם הוי' ב"ה. ודו"ק היטב.

משה שייך להנהגה בשם "אלהים" – הוא נעשה מנהיג עם טבע אלקי ועם שליטה על הטבע – כדי שייגיע להשגה בשם הוי' ב"ה.

[זה שייך גם לכך ש**משה**

בגימטריא "**אל שדי**", בו

ה' התגלה לאבות – הוא

במדרגה הזו כדי שיעלה

למדרגה שמעליה?]

כך^{טז}. זו שאלה קדומה^{טז},

כמדומני כבר מספר

הפליאה – אם "**אל**

שדי" בגימטריא **משה**,

איך זהו השם שמתגלה

דווקא לאבות (בניגוד למה שמתגלה למשה)?

מסבירים שה' התגלה לאבות דרך שרש נשמת

משה. במראה הסנה ה' אומר לו "משה משה"^{טז},

ו"לא פסיק טעמא בגוויהו"^{טז} – אמרנו קודם

ששם "אל שדי" רומזו להארת אור הקו לתוך

החלל, "אתה הוא בעולם הזה", אבל משה מגלה

שאינן הפרש בין הגילוי שלפני הצמצום לגילוי

שאחרי הצמצום, "לא פסיק טעמא בגוויהו" –

גם הבעלים –

ראוי שיתרמו

לשפּרה ופּועה,

כדי שיהיו לנשים

שלהם, כלומר

שיהיו להם, הרבה

ילדים

ע פרדס רמונים שי"ב פ"ב ועוד.

עא וראה בפירוש עמק המלך ש"ו פל"ג.

עב ראה אור תורה ריש פרשת וארא (וש"נ).

עג שמות ג, ד.

עד ע"פ שמות רבה ב, ו; זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.

מסירות הנפש הנשית גורמת לריבוי ילודה, המביא את הגאולה – "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף"

ואחותו (או אמו וגיסתו) של משה רבינו^א, גואל ישראל, שנולד בפרשת שמות, כפי שמיד נרחיב. ביחס לגלות מצרים, אפשר לומר ששפרה ופועה הן 'ניצני הגאולה' בתוך השעבוד של מצרים – הן סרבו פקודה לפרעה^ב ובכך התחילו את היציאה של בני ישראל מהעבדות לפרעה.

יִהְיֶה הַיְהוּדִים בְּהַתְּרַבּוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

אם כבר הזכרנו את התרבות בני ישראל, הרקע לשמות המיוחדים הראשונים בפרשה, נתייחס לעוד תורה ב"קול שמחה": הרבי ר' בונים מפרש ש"ויעצמו במאד מאד" היינו שבני ישראל – למרות ה"וירבו", תחושת הריבוי והגדלות – התעצמו עם ה"מאד מאד", "מאד מאד הוא שפל רוח"^א:

"ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד". רמז למה שאמרו "מאד מאד הוא שפל רוח", אף על פי שיתרבו, אף על פי כן נתעצמו במדה הזאת.

השפלות היא פנימיות ספירת המלכות^א ובזכות "מאד מאד הוא שפל רוח" זוכים לרשת את ארץ ישראל, המלכות דקדושה, עליה נאמר "טובה הארץ מאד מאד"^ב, כמו שכתוב בהרבה ספרי חסידות^א. אם "ויעצמו במאד מאד" שייך למלכות, ה תתאה, צריך להסביר ששלשת הדברים הקודמים בפסוק – "פרו וישרצו וירבו" – הם כנגד יִהְיֶה:

א צא העובדה שהשמות ה'רגילים' שלהן – יוכבד ומרים (או אלישבע) – לא נזכרו בפרשה (כפי שמיד יוסבר) מדגישה עוד יותר את עיקריות השמות שפרה ופועה (עבורן ועבורנו).

ב צב ראה שיעור כ"א טבת תשע"ג.

ג אבות פ"ד מ"ד. וראה ע"ד"ג גם נעם אלימלך שמות ד"ה "או יאמר וישרצו".

ד סוד ה' ליראיו ש"א פ"ט (ובשיעורים בסוד ה' שם); ספר הנפש פ"ד (עמ' רלא ואילך). ובריבוי מקומות.

ה צה במדבר י"ד, ז.

ו צו מרבי מנחם מענדל מויטבסק. מובא בבוציא דנהורא ערך 'ארץ ישראל'.

הדינר השנתי של ארגון "שפרה ופועה", שמצוה להשתתף בו. גם הבעלים – ראוי שיתרמו לשפרה ופועה, כדי שיהיו לנשים שלהם, כלומר שיהיו להם, הרבה ילדים. המצוה של "פרו ורבו"^א שייכת לגברים^א, אבל מסירות הנפש על ריבוי ילדים היא דווקא של הנשים – המסירות נפש שייכת כאן דווקא למי ש"אינו

מצווה ועושה"^ב. יש כאן גילוי של "גדול מי שאינו מצווה ועושה"^ג, כמו שהיה אצל האבות^ד. כתוב^ה שהיחס של "פרו ורבו" הוא כמו אבא ואמא – "פרו", פרי אחד, המשך אחד, הוא ה'ראש' של האבא (ממנו נמשך הזרע הפרי, וכדלקמן), אבל ה"רבו", שיהיו הרבה ילדים, בא מצד האמא. דווקא מסירות הנפש של הנשים – של היולדות, "כי חיות הנה"^ו, ושל המילדות שסרבו לפרעה^ז – היא שגרמה לריבוי של עם ישראל במצרים^ח. כך גם בכל הדורות, מסירות הנפש הנשית גורמת לריבוי ילודה, המביא את הגאולה – "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף"^ט.

חז"ל מסבירים^א ששפרה ופועה הם אמו

א פ בראשית א, כח.

ב פא ש"ע אבה"ע א, יד.

ג פב וראה גם שיעור נשים שבת תשובה ע"ז.

ד פג קידושין לא, א (כה"א דרב יוסף).

ה פד ראה מודעות טבעית מאמר "מודעות טבעית" פ"ב וביאורו.

ו פה ראה קהלת יעקב ערך 'בעד' וערך 'ריבוי' אות ב; חסדי דוד הנאמנים ח"ב עמ' 43-44.

ז פו שמות א, יט.

ח פז השמות שפרה ופועה באים מאותיות פרעה, לכן פרעה חשב שהן תהינה תפלות לו (במימוש מזימותיו וגם במילוי תאוותיו), אך הן סרבו במסירות נפש וזכו לשכר של "ויעש להם בתים" (שם פסוק כא) – סוד "ביתו זו אשתו" (יומא פ"א מ"א) – בתי כהונה ליהוה (משפרה) ומלכות (מפועה).

ט פח ראה רש"י על שמות לח, ח.

א פט יבמות סב, א.

ב צו סוטה יא, ב.

לפי הפסוק "ותרא אתו כי טוב הוא"^{קג} שבלידה שיוכבד קראה למשה "טוב" או "טובה" – אבל זהו לא הפשט. בפשט איננו יודעים איך קוראים למשה עד שבת פרעה נותנת לו שם. גם בת פרעה היא דוגמה למי ששמה נעלם – חז"ל לומדים^{קד} מפסוק בדברי הימים^{קה} ששמה היה בתיה, אבל בפרשת שמות השם שלה נעלם. בתוך הסיפור מופיעה גם אחותו של משה – שבהמשך אנו יודעים ששמה מרים – בלי שמה הפרטי.

אחרי כל השמות הנעלמים יש עוד נתינת שם – "ותקרא שמו משה"^{קה}. השם משה הוא השם הכי חשוב, שחוזר בתורה מאות פעמים, יותר מכל שם אחר (בכל פרשה מאז הולדתו עד סוף התורה, למעט פרשת תצוה, כנודע), כאשר כל התורה נקראת על שמו "תורת משה". בשם משה מודגשים גם דברי רבי בונים הנ"ל ששמות הם הנשמות – **נשמה** אותיות **משה נ** (שער ה'נ' לו זכה במתן תורה ובהסתלקותו^{קז}, וכן אותיות **משנה**, תורה-שבעל-פה של משה) ושמו גם רמזו פעם אחת בתנ"ך בשם "**מנשה**"^{קח} (עם **נ** תלויה). **משה** הוא היפוך אותיות **השם**, ויש גם רמזי יפהפה שכאשר הופכים את הספרות של **משה** (345) מקבלים את שם השם שמתחדש בפרשה, "**אהיה אשר אהיה**" (543). 543 הוא גם הערך של השם **גרשם**, בן משה שרק שמו נזכר בפרשה – הבן השני מופיע, בסיפור משמעותי של "חתן דמים"^{קט}, אבל גם שמו שלו נעלם, ומוזכר רק בהמשך התורה^ק. בכל אופן, אפשר להגיד שהשם הפרטי הכי משמעותי בפרשת שמות הוא משה, גואלן של ישראל ונותן התורה.

"פרו" היינו עצם כח ההולדה, הכח של "יסוד אבא" – היסוד של החכמה, ה"י שבשם (אלא שמצד החכמה די בפרי אחד, כנ"ל, שהרי בחכמה מאיר "אחד האמת"^{צא}).

על "וישרצו" מביא רש"י את דברי חז"ל^{צב} "שהיו יולדות ששה בכרס אחד". "כרס אחת" היא רחם האם, אמא עילאה, ה שבשם, בה נכללות יחד שש המדות, כל ששת הקצוות, "ששה בכרס אחת"^{צט}. "וישרצו" רומז גם ל"שרצו המים נפש חיה"^{צפ}, עלמא דאתכסיא, ה עילאה.

בדרך כלל הייתי חושב ש"וידבו" שייך לבינה, כמו שאמרנו ש"רבו" הוא מצד האמא, אבל כאן ה"וידבו" שייך דווקא להתפשטות של מדות הז"א לכל הכיוונים – ה"ופרצת" של יעקב – שגורם ל"ותמלא הארץ אתם" שבסוף הפסוק.

השם משה הוא השם הכי חשוב, שחוזר בתורה מאות פעמים, יותר מכל שם אחר

השמות הנעלמים והשם משה

אחרי הסיפור עם המיילדות וגזרת פרעה יש את הפרשיה של לידת משה. שם יש תופעה בולטת בהקשר של השמות – השמות 'נעלמים'. הכל מתחיל ב"וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי"^{קא} – בהמשך התורה כתוב שהם עמרם ("מבית לוי", הנכד של לוי) ויוכבד דודתו ("בת לוי" ממש), אבל כאן השמות שלהם לא מופיעים. גם בלידה של משה לא מופיעה השם שלו. בדרך כלל בתורה האמא קוראת לילד על שם החויה שלה בלידה, לכן כאן חז"ל דורשים^{קב}

צז ראה תניא פ"ה בהגהה.

צח שמות רבה א, ה; תנחומא פקודי ט.

צט תנחומא שמות ה. רומז: "ששה בכרס אחת" (1296) עולה 36 ברבוע - 6 (ששה) בחזקת 4!

ק בראשית א, כ.

קא שמות ב, א.

קב שמות רבה א, כ.

קג שמות ב, ב.

קד ראה מגילה יג, א.

קה דה"א ד, יח.

קו שמות ב, י.

קז לקו"ט וספר הליקוטים ואתחנן (ג, כו).

קח שופטים יח, ל וברש"י שם.

קט שמות ד, כה"כ.

קי שם יח, ד (בפרשת יתרו).

שראינו ב"ט כסלו^{ק"י}, "רבות מחשבות בלב איש ועצת הוי' היא תקום"^{ק"ח}. "היא" הוא 4 ברבוע וכשמצרפים אותו ל-22 ברבוע מקבלים 500. חוץ מהרמז העיקרי של 500, "פרו ורבו", הוא עולה גם "דעת הוי'"^{ק"ט} – רמז עיקרי שקשור למשה רבינו, שהוא הדעת של כל ישראל, וקשור במיוחד לידיעת הוי' שמתחדשת בעיקר בפרשת וארא, כנ"ל וכדלקמן.

סוד השמות – מגלות לגאולה

יצאו לנו שלשה פירושים בסוד של "שמות" – הפשט, "שמות בני ישראל הבאים מצרימה"; השמות שמתחדשים בפרשת שמות וקשורים לגאולת ישראל; שמות ה' שמתגלים בחומש שמות. שלשת הפירושים האלה – שהם גם סדר הזמנים של הופעת ה"שמות" כאן – מתאימים לתהליך היסודי של מורנו הבעל שם טוב, הכנעה-הבדלה-המתקה (חש-מל-מל)^{ק"ב}: "שמות בני ישראל הבאים מצרימה" שייכים בפירוש לירידה לגלות – חז"ל מגלים שב"ראובן ושמעון נחתין" טמון גם הכח של "ראובן ושמעון סלקין", כנ"ל, אבל הפשט הוא תנועה של ירידה לתוך הגלות מתוך הכנעה לרצון ה'. בירידה לגלות גם 'נעלמים' השמות הפרטיים, שמאפיינים בני חורין, ויש רק מציאות כללית של שבטים – "איש מבית לוי" ו"בת לוי" (לכן בירידה בפרשת ויגש, לפני שנכנסים לגלות ולשעבוד, מוזכרים שמות של כל יורדי מצרים, ולא רק של השבטים, אבל בחזרה בפרשת שמות, שהיא עצם הכניסה לגלות, יש רק את השמות הכלליים).

אחר כך, השמות החדשים שמתנוצצים מחדש מתוך ההעלם של השמות – שמות של גאולה, שפרה ופועה ובעיקר השם משה –

חז"ל אומרים^{ק"א} שלמשה יש עשרה שמות – כמו אביגדור ויקותיאל, שמות מענינים – אבל השם היחיד שמפורש בתורה, שהוא השם הקבוע והנצחי שלו, הוא דווקא השם שנתנה לו בת פרעה. רבי אייזיק מהומיל מסביר^{ק"ב} שדווקא השם של בת פרעה התקיים כי שם הוא השליחות של האדם, הכח של האדם לפעול במציאות. יש לנשמה של משה שמות רבים, מצד המהות שלו, אבל דווקא השם שנתנה לו בת פרעה הוא הכח שלו לפעול במציאות – השליחות שלו להוציא את בני ישראל ממצרים ולתת להם את התורה.

פתחנו ברמז של שמות בתפלת ערבית של שבת. למשה יש זיקה מיוחדת לשבת, כמו שאומרים בשחרית של שבת – "ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו"^{ק"ג} (כידוע^{ק"ד} שבשבת חוזרים למשה ה"אלף אורות" שנתנו לו במתן תורה ונלקחו ממנו בחטא העגל). אבל כדאי למצוא לו רמז גם בתפלת מנחה של שבת, רעוא דרעוין, שהוא גם זמן ההסתלקות שלו^{ק"ט} (כמו שמזכירים במנחה של שבת, באמירת "צדקתך"^{ק"ט}). בברכה האמצעית במנחה של שבת חוזרים על הגדרות שונות של המנוחה בתפלה זו, והבטוי הכי חזק, תכלית המנוחה הוא "מנוחה שלמה". "מנוחה שלמה" הוא ביטוי שיש בו שלמות – הוא עולה כב ברבוע (ענוה-שמחה, גוף-נשמה, גלות-גאולה ועוד הרבה דברים). כבר "מנוחה שלמה" הוא נוטריקון משה, אבל אם רוצים להוסיף ה בראשי תיבות אפשר לצרף את ה"היא" בהמשך המשפט – "מנוחה שלמה שאתה רוצה בה יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם" – כמו ברמז

ק"א ויקרא רבה א, ג.

ק"ב חנה אריאל שמות ד"ה "ותביאהו לכת פרעה" בסופו (עמ' רמז ואילך בהוצאה החדשה).

ק"ג תפלת עמידה, שחרית של שבת.

ק"ד ספר הליקוטין פרשת כי תשא.

ק"ט זהר ח"ב קנו, א. הובא בב"ח או"ח רצב, ב ובשו"ע אדה"ז שם ס"ה.

ק"ט ראה הערה הקודמת.

ק"ז נדפס בגליון ויגש ו"נ.

ק"ח משלי יט, כא.

ק"ט ראה **שעשועים יום יום** וזאת הברכה יום ב; **שכינה ביניהם** פ"ו הערה י.

קכ כש"ט (קה"ת) אות כח.

(שתי הפנים של המצוה הראשונה ברמב"ם, כפי שהיא בספר המצוות וביד החזקה, להאמין במציאות ה' ולדעת אותה – כמו שדובר הרבה פעמים^{קכז}, וגם היה שבוע שעבר בנפלאות).

פרשת שמות היא לכל לראש פרשה של אמונה – משה רבינו חושש בתחלה "והן לא יאמינו לי"^{קכה}, ואף נענש בשל כך^{קכז}, ובסופו של דבר הוא מתבדה כאשר מיד עם הבשורה הטובה שלו על הגאולה נאמר "ויאמן העם"^{קכז}. לעומת זאת, בפרשת וארא הדגש הוא על הידיעה – מ"ושמי הוי' לא נודעתי להם" ו"ידעתם כי אני הוי' אלהיכם"^{קכח} עד ל"ידעו מצרים כי אני הוי'"^{קכט}. יחסית, האמונה היא מצב של קטנות והידיעה-הדעת היא מצב של גדלות, שהולך ומתפתח עם הזמן.

לשונות של גאולה

אחרי "ושמי הוי' לא נודעתי להם", ההקדמה לכך שכעת שם הוי' כן עומד להודוע, באים שלשה פסוקים שבהם לשונות של גאולה: "לכן אמר לבני ישראל אני הוי' והוצאתי אתכם

הם גילוי כח אלקי נבדל, הבדלה ממצב הגלות שמבשרת ומאפשרת גאולה שישלח ה' דרך השליחים שלו. ההבדלה אצל משה בולטת גם בכך שהוא לא חלק מהשעבוד – הוא גדל בארמון, אצל בת פרעה, נבדל מהשעבוד בו נתונים אחיו (הבדלה בולטת ומשמעותית הרבה יותר משל שאר שבטו, שבט לוי, שחז"ל אומרים^{קכא} שגם לא היה בכלל השעבוד).

התכלית של הכל – "תכלית מעשה שמים וארץ", כנ"ל – היא גילוי אלקות, ידיעת ה' המתבטאת בגילוי שמות

ה', עד לשיא הגילוי, של שם הוי' ב"ה. זו, כמובן, ההמתקה הגמורה של התהליך.

ד. מאמונה לידיעה

אהיה והוי' – אמונה וידיעה

הזכרנו ששם אהיה, שמופיע בפרשת שמות, שייך לכתה, ושם הוי', שהוא בעיקר חידוש של פרשת וארא, שייך לדעת^{קכב}. הראש העליון של הכתר הוא האמונה והדעת היא כבר ידיעה פנימית, ובאמת כתוב שהיחס בין פרשת שמות לפרשת וארא הוא יחס בין אמונה לידיעה^{קכג}

קכא ראה חזקוני על שמות ה', ד.

קכב כנודע, אמונה דעת משלימות לכד ברבוע העולה גם יסוד מלכות (יסוד עולה עד דעת ושרש המלכות ברדל"א אמונה). בכל זאת, ביחוד אמונה דעת (ח אותיות) ממוצע כל אות הוא חסד וביחוד יסוד מלכות (ט אותיות) ממוצע כל אות הוא דין, ללמד שהשרשים הם בסוד ימין חסד ואילו הענפים הם בסוד שמאל דין (כל הספירות כאן הן בקו האמצעי, אך אמונה דעת נוטים לימין חסד ויסוד מלכות נוטים לשמאל דין, כנודע, ודוק היטב).

קכג אמונה ידיעה עולה "פה אל פה" (במדבר יב, ח), שנאמר במשה דווקא. גילוי האמונה הוא בפה ("מלכות פה"), סוד "האמנתי כי אדבר" (תהלים קטז, י) – התיקון

ל"אבדה האמונה ונכרתה מפיהם" (ירמיה ז, כח) – כאשר הידיעה היא בסוד "דעת גניז בפומא" (זהר ח"ב קכג, א). רמז זה מתאים במיוחד למבואר במ"א ש"פה אל פה" רומז להמשכה מ"חי אלול (פה) בו נולד מורנו הבעל שם טוב (סוד האמונה) ל"חי אלול (פה) בו נולד אדמו"ר הזקן, סוד הידיעה, ודוק.

ועוד: אמונה אהיה ידיעה הוי' עולה אברהם, הוא "ראש כל המאמינים" (שמות רבה כג, ה) וכן 'ראש כל היודעים' (כאשר "כי ידעתיו" של ה' כלפיו נאמר בדרך "כמים הפנים לפנים" בעקבות ידיעתו את ה', ידיעה לשון חבה ואהבה – כמו שמסביר שם רש"י – מסוד עטרא דחסדים שבדעת). בעקדה התעצם אברהם עוד עם האמונה (כמבואר ביחס לעקדה שכל נסיון הוא באמונה) אך דווקא כך זכה לתכלית הדעת של יחוד חו"ג, עקדת אברהם ויצחק, בסוד "כי מנסה הוי' אלהיכם אתכם לדעת" (דברים יג, ד) כמבואר בדא"ח (לקו"ת ראה ד"ה "אחרי הוי' אלהיכם" ועוד).

קכד ראה מבואר לאמונה ומודעות, ועוד בנסמן לעיל הערה מד.

קכה שמות ד, א.

קכו שבת צז, א; תנחומא מצורע ד. ובכ"מ.

קכז שמות ד, לא.

קכח שם ז, ו.

קכט שם ז, ה.

האמונה היא מצב של קטנות והידיעה הדעת היא מצב של גדלות, שהולך ומתפתח עם הזמן

ממצרים. אחרי שלשת השלבים האלה, שהם השלמת יציאת מצרים, מגיע השלב המהותי הבא – שקובע ברכה־פסוק לעצמו – "ולקחתי", המתקיים במתן תורה, בו ה' לוקח אותנו לעם ומקיים בנו "כי לקח טוב נתתי לכם"^{קל}. דווקא אז, אחרי

מתן תורה (ואחרי השלמות י־הִזָּה של לשונות הגאולה), יכול להתקיים "וידעתם כי אני הוי' אלהיכם". רק אחרי מתן תורה במדבר יכול לבוא עוד שלב, עוד מעבר מהותי בהתפתחות של העם – "והבאתי אתכם אל הארץ וגו'".

שלוש ידיעות

רבי אייזיק מהומיל מסביר^{קלח} שבעצם ישנם שלשה פסוקי ידיעה עיקריים. ברעיא מהימנא^{קלט} מוסבר שפסוק הידיעה בפרשת וארא "וידעתם כי אני הוי' אלהיכם" מציין ידיעה כללית של ה' ורק אחרי ארבעים שנה – הזמן בו "קאי איניש אדעתיה דרביה"^{קמ}, כפי שלומדים מדברי משה לעם בחומש דברים "ולא נתן הוי' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה"^{קמא} – ה' הודיע לבני ישראל ידיעה פרטית, בפסוק "וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת [בשוה] אין עוד"^{קמב}. בנוסף לשני הפסוקים האלה, כפי שכבר הזכר, כתוב בהמשך פרשת וארא עצמה פסוק ידיעה שמתייחס למצרים – "וידעו מצרים כי אני הוי' בנטתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם".

עוד לפני ההסבר הפנימי של ההבדל בין הידיעות, רואים ששלש הידיעות מתאימות

מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים. ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני הוי' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים. והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי

לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני הוי' קל.

נשים לב לכמה דיוקים שצריך להסביר: "ארבעה לשונות של גאולה", שכנגדם שותים ארבע נוסות בסדר קלא – אחד המבנים היסודיים שכנגד שם הוי' ב"ה קלב – מתחלקים לשלשה בפסוק הראשון ("והוצאתי... והצלתי... וגאלתי") ואחד בפסוק השני ("ולקחתי..."). אחרי הלשון הרביעי נאמר "וידעתם כי אני הוי'" והפסוק מסיים באופן של "נעוץ סופן בתחלתן"^{קלג} ב"ה המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" ('סגירת מעגל' עם הלשון הראשון, "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים"). בפסוק השלישי יש לשון חמישית של גאולה ("והבאתי"), שהמהר"ל אומר^{קלד} שגם כנגדה צריכה להיות כוס – או כוס של אליהו הנביא, או כוס נוספת ששותים בליל הסדר.

מתי כל זה קורה? כתוב קלה ש"והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" קורה עוד לפני יציאת מצרים – זהו בטול השעבוד בתוך מצרים עצמה, שקרה קרוב לתחלת המכות עוד בתוך מצרים קל. "והצלתי" היינו יציאת מצרים עצמה, בפועל. "וגאלתי" קרה בקריעת ים סוף, כאשר טביעת המצרים בים היא שיא הגאולה והיציאה

קל שם ו, רח.

קלא ירושלמי פסחים פ"ו ה"א.

קלב ראה סוד ה' ליראיו שט"ז (עמ' רצו ואילך).

קלג ספר יצירה פ"א מ"ז.

קלד בבאורו להגדה של פסח, סוף 'נרצה'.

קלה ספורנו שמות ו, ו' רח (הובא בכ"ד בדא"ח).

קלו ראה ראש השנה יא, ב.

קלו משלי ד, ב.

קלח חנה אריאל וארא ד"ה "וידעו מצרים".

קלט זהר ח"ב כה, א.

קמ עבודה זרה ה, ב.

קמא דברים כט, ג.

קמב שם ד, לט.

המברר^{קמט} האלוקי לתוך הטבע שלו – מה שרבי אייזיק קורא "אידישע נאטור"^{קמז}, הטבע היהודי שנבנה בארץ ישראל, ואנחנו מכנים "מודעות טבעית"^{קמח} – ויכול לתקן את המציאות בארץ ואף להביא גאולה לעולם כולו^{קמט}.

אם כן, השלישייה הזו היא גם סוג של הכנעה – הבדלה המתקנה: ידיעת המתברר, הידיעה של מצרים, היא ידיעה מתוך הכנעה למברר. לכן גם כתוב^{קנ} שבידיעה הזו יש מובן של שבירה – כמו בפסוק "ידע בהם את אנשי סוכות"^{קנא} – שבירת מצרים מכניעה אותם לקדושה ופותחת את הניצוצות ש'נקברו' במצרים להכרה שעליהם להתברר. ידיעת ישראל הכללית היא הכרה בכך נבדל המתלבש בהם^{קנב} בשביל בירור והבדלה במציאות. הידיעה בפרט, בה עם ישראל מתעצמים עם הכח האלוקי המברר עד שהם מזדהים איתו, כ"טבע יהודי" שמתגלה בארץ ישראל, ושוב אינו נבדל, היא ההמתקה – שבכוחה להביא המתקה וגאולה לעולם כולו.

קמז ורמז: כח המתברר כח המברר כח המברר (שכנגד חש"מל"מל כאן, כדלקמן) עולה 1825 - ג מילויי חכמה (חית כף מם הי, חית כף מם הא, חית כף מם הה, בחכמה דחכמה, תפארת דחכמה ומלכות דחכמה, עטרת יסוד אבא), כה פעמים חכמה, סוד "כלם בחכמה אתברירו" (תניא אגה"ק כא בשם הזהר, וראה טעמי המצוות עקב), והיינו הדעת של החכמה, וד"ל.

קמז חנה אריאל יתרו עמ' שכה (במהד"ח) וש"נ.

קמח ראה באורך מאמר "מודעות טבעית" בספר **מודעות טבעית**, ובמהלך הספר **הטבע היהודי**.

קמט ורמז: "יודעו [מצרים]" "יודעתם [כי אני הוי]" "יודעת [היום וגו]" עולה 1116 ("בראשית ברא", "כתר מלכות" וכו') - ג"פ (ממוצע) 372, שהוא ידע (השרש המשותף) ועוד רפח, ללמד שסוד הדעת הוא כח הבירור של רפח הניצוצות, אצל מצרים הכח להתברר ואצל ישראל הכח לברר בכלל ובפרט, כמבואר בפנים (ג"פ רפח שיש כאן עולה 864, שמחה במלוי, "עבדו את הוי' בשמחה", ד"פ יראה וכו').

קנ תו"א נד, א ובכ"מ.

קנא שופטים ח, טז.

קנב כידוע מהשוואת המערכות השתלשלות התלבשות השראה והכנעה הבדלה המתקנה (וגם עולמות נשמות אלקות) - הבדלה והתלבשות הולכות בד בבד (וראה גם **הטבע היהודי** עמ' מג ואילך, ובריבוי מקומות).

לחלוקת שלשת הפסוקים של לשונות הגאולה: "יודעו מצרים" מתקיים בשלמות בסיום יציאת מצרים, בקריעת ים סוף, כאשר "נטית ימינך תבלעמו ארץ"^{קמג}. בשלב הזה מתקיים "יודעו מצרים" באופן סופי, ושוב אין עוד עיסוק במצרים. כלומר, למרות שהפסוק מופיע רק בהמשך הפרשה, המיקום שלו על ציר לשונות הגאולה הוא בסיום הפסוק הראשון, אחרי "והוצאתי... והצלתי... וגאלתי". אחר כך, "יודעתם כי אני הוי' אלהיכם" מתחולל עם מתן תורה, "ולקחתי", בפסוק השני. הידיעה של ספר דברים, "יודעת היום והשבת אל לבבך", שנאמרה לאחר ארבעים שנה, לדור שעתיד להכנס לארץ^{קמד}, שייכת לפסוק השלישי, ללשון הגאולה של הכניסה לארץ, "והבאתי".

מהי הידיעה של מצרים? רבי אייזיק מסביר שזו הידיעה של "כח המתברר". עם ישראל בא לברר את הניצוצות במצרים, אבל בשביל שיהיה אפשר לעשות ברור צריך רמה מסוימת של הכרה הידיעה של המתברר – שיהיה אפשר בכלל 'לעבוד' איתו. הידיעה של עם ישראל היא הידיעה של "כח המברר", כאשר בכל התהליך של יציאת מצרים ומתן תורה הידיעה הזו היא ידיעה שיש כח אלקי שפועל במציאות לברר והוא עובר דרך עם ישראל – אין לעם ישראל כח לעשות את הבירור בעצמו, אלא רק ידיעה כללית על ה' שעושה את הבירור. מה ההבדל בין ארבעת החומשים הראשונים לספר דברים? בספר דברים "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה"^{קמה}. הידיעה בפרט היא התלבשות מלאה ומפורטת של האלקות בישראל, עד שיש לנו את היכולת לעשות את הבירור בכח עצמנו. עם הכניסה לארץ עם ישראל מפנים את "כח

קמג שמות טו, יב.

קמד ראה תניא ספכ"ה.

קמה ע"פ דהר ח"ג ז, א; רלב, א; רסה, א; שמות רבה ג, טו; מכילתא שמות יח, יט. ובכ"מ.

הַלּוֹמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֹרֶךְ

- ◆ כוונה לתפלת ליל שבת: "תכלית מעשה שמים וארץ" ר"ת **שמות**.
- ◆ שבת הוא "יומא דנשמתין" – היום בו עלינו להזכר בשמנו־מהותנו־שליחותנו ולשאוף לגאולה.
- ◆ שמות ה' הם המאפשרים להדבק בו ("רצוא") ולגלותו בעולם ("ב"שוב").
- ◆ **ב"שנים מקרא ואחד תרגום" התכלית היא התרגום – הכח לתרגם־לגלות את האור לעולם.**
- ◆ גילוי שמות ה' השונים חורזו את פרשיות שמות־וארא ושייך לכל חומש שמות.
- ◆ ה'אתכפאי' של אברהם איש החסד להכריח את אורחיו היא לשם תכלית שליחותו הפנימית.
- ◆ ה'אתכפאי' של ה' לנהוג עם אהוביו במדת היושר והמשפט היא לשם קידוש שמו וגילוי אחדותו הפשוטה.
- ◆ בדיבור הפנימי־החשאי בין אהובים – איש ואשתו – אין מקום כלל ל'דינים', הכל ברחמים.
- ◆ בעולם הזה נדמה שיש מציאות נפרדת מה' (אחרי הצמצום) ולעולם הבא אין שום הרגשת נפרדות (לפני הצמצום).
- ◆ הרצון שלנו הוא שקיום ההבטחות של ה' לא יהיה חיצוני (משם ש־די), אלא בנתנת עצמותו (משם הוי'), ולכך זוכים ביציאת מצרים ומתן תורה.
- ◆ ה' הוא "מלך הכבוד" – גם כאשר הוא חולק את הכבוד לזולתו הוא נשאר שלו, שהרי "אין עוד מלבדו".
- ◆ **משה** עולה להנהיג בבחינת שם אלקים (ומתעצם עם שם **א־ל שדי**) כדי לזכות להשיג את שם הוי'.
- ◆ תרומה ל"שפרה ופועה" היא סגולה להרבה ילדים.
- ◆ ריבוי ילודה – המביא את הגאולה – תלוי דווקא במסירות הנפש של האשה ש"אינה מצווה ועושה".
- ◆ סירוב הפקודה של שפרה ופועה הוא ראשית היציאה מהשעבוד.
- ◆ השמות הנעלמים – של עמרם, יוכבד, טוב, מרים, בת פרעה – הם מסמני הגלות והופעת השם המובהק **משה** היא ראשית הגאולה.
- ◆ שם משה העיקרי – המבטא את שליחות וכח השפעתו – ניתן לו דווקא על ידי בת פרעה.
- ◆ **משה** רמוז ב"מנוחה שלמה... מאתך היא מנוחתם".
- ◆ הכנעה־הבדלה־המתקה – שמות השבטים הבאים מצרימה־שמות הגואלים־שמות ה'.
- ◆ פרשיות שמות־וארא הן מעבר מאמונה (אהיה) לידיעה (הוי').
- ◆ הידיעה הולכת ומתפתחת – מ"וידעו מצרים" (אחרי "והוצאתי... והצלת... וגאלתי") ל"וידעתם כי אני הוי'" (אחרי "ולקחתי") ול"וידעת היום והשבת אל לבבך וגו'" (אחרי "והבאת").
- ◆ הכנעה־הבדלה־המתקה: ידיעת המתברר ידיעת המברר בכלל וידיעת המברר בפרט.
- ◆ בהפנמת הטבע האלקי בכניסה לארץ אנו זוכים לכח המברר בעצמנו ומביאים גאולה לעולם כולו.

בירור החויות

בינוני^ה. טוב שיש לך התעוררות, ובשבילך זו אמת, אבל ביחס לעבודה של הצדיק, לאהבה ויראה אמתיות, זו לא אמת (כמו שלומדים בתניא^א בימים האלה).

בדומה לכך – להבדיל! שהרי פרעה הרשע גם אינו בינוני, אלא סתם שוטה... – פרעה מרגיש קצת פחד בלב וחושב שהוא כבר הגיע ליראת שמים, שהמטרה של ה' כבר הושגה:

כִּי זֶה הוּא מִדְרַךְ הַכַּסִּילִים בַּהֲשִׁיגוֹ מַעֲטַּ בְּדַעַת וּבִירָאָה חוֹשֵׁב שֶׁכֶּבֶד עֲלָה לְמִדְרַגָּה גְדוּלָה, וְלֹא יָדַע כִּי נִבְעֵר הוּא מִדַּעַת, וְלִכֵּן אָמַר "וּרְבֵּ מֵהֵיּוֹת קוֹלוֹת אֱלֹהִים". מוֹל זֶה הַשִּׁיב לוֹ מִשֶּׁה רַבִּינוּ ע"ה וְאֵתָה וְעַבְדִּיךָ יִדְעָתִי כִּי טָרַם תִּירְאוֹן מִפְּנֵי ה' אֱלֹהִים, עַדִּין אֵינְכֶם יִרְאִים מִפְּנֵי הַשִּׁי"ת. וְדו"ק.

משה אומר לו: טוב שיש לך קצת יראה, אבל עדיין לא הגעת ליראת ה' אמתית.

יש כאן 'הרגש' פנימי באמירת משה "וְאֵתָה וְעַבְדִּיךָ יִדְעָתִי כִּי טָרַם תִּירְאוֹן מִפְּנֵי הוֹי אֱלֹהִים"^ב. המלה "ידעתי", המיותרת-לכאורה, מלמדת אותנו שצדיק-אמת מרגיש-יודע האם חוית הזולת היא אמת או שקר, "משה אמת ותורתו [שהיא גם חוויתו שלו וגם רגישותו לחווית הזולת אותו הוא בא ללמד] אמת"^ג (ורמו: "משה אמת" בהכאת אותיות עולה כ"פ שבת, היום שבו אפילו עם הארץ אינו משקר^ד – שבת היא זמן הרגישות לחוית אמת, שלא קימת אצל גוי, ולכן אין לו חלק בשבת ו"גוי ששבת חייב מיתה"^ה).

בקטע האחרון על הפרשה ב"קול שמחה" יש ווארט חב"די שמתאים למה שכתוב בתניא: "וְאֵתָה וְעַבְדִּיךָ יִדְעָתִי כִּי טָרַם תִּירְאוֹן מִפְּנֵי ה' אֱלֹהִים". פירושו, דהנה פרעה אמר "ורב מהיות קולות אלהים וברד", לפי שפרעה כאשר ראה קולות אלהים וברד פחד בלבבו ואחזתו רעדה, כמאמר חז"ל "לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמימות שבלב",

חז"ל אומרים^א שרעמים באים לעשות לאדם זעזוע וכך לפשט את העקמימות שבלב – דבר ששייך לא רק ליהודים אלא גם לאינם-יהודים, שגם מזדעזעים מהרעמים. פרעה עשה מעצמו אליל^ב, אמר "לי יאדי ואני עשיתיני"^ג, והוא לא פוחד משום דבר. כעת, במכת ברד, הוא פחד – הוא חוה חויה שלא הכיר קודם, ובעקבות זאת: חשב בעצמו שהגיע לקצת מדרגת יראת אלהים וכבר הוציא הסי"ת מחשבתו אל הפועל. למה אמרנו שזהו קטע 'חב"די'? כי מה שכתוב כאן מזכיר יסוד בתניא: יש יהודי שמרגיש איזו חויה, יש לו קצת התעוררות של אהבה ויראה, והוא כבר חושב שהוא צדיק. אדמו"ר הזקן מלמד אותנו בתניא 'אל תהיה שוטה'^ד, 'אל תרמה את עצמך' – הלואי ותהיה

ה שם פכ"ז. וראה בית רבי ח"ב פ"ח הערה ג. פט"ו.

ז שמות ט, ל.

ח בבא בתרא עד, א ועוד.

ט ירושלמי דמאי פ"ד ה"א.

י סנהדרין נח, ב.

א ברכות נט, א.

ב תנחומא וארא ה. ובריבי מקומות.

ג יחזקאל כט, ג.

ד בפכ"ח.

ניגון

527 | ט"ז טבת תשפ"ב

"ויצאה והיתה"

הערות במסכת גיטין

לשמה ושלא לשמה

בדין ברירה הכללי (כגון בהפרשת תרומות ומעשרות כאשר בשעת ההפרשה לא ברור מה הופרש והדבר מתברר רק לאחר זמן). לשיטת הרמב"ם^ב והר"ף^ג, למאן דאמר יש ברירה הגט כשר מדאורייתא (ולכן להלכה האשה ספק מגורשת, כי הדבר ספק אם מדאורייתא יש ברירה). ולשיטת התוספות^ד, הגט פסול מדאורייתא לכולי עלמא, וכאן לא מועיל דין ברירה, כיון שהלימוד "וכתב לה לשמה" משמעו "שיהא מבורר משעת כתיבה".

ובגמרא נחלקו האם במקרים שהגט פסול היינו שפסול לגמרי או שבכל זאת פוסל לכהונה (כדין "ריח הגט"). ולהלכה כתב הרי"ף ושאר הפוסקים כדעת זעירי "כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון".

פרצוף דיני המשנה

בפנימיות, ארבע ההלכות במשנה מכוונות כנגד אותיות שם הוי' ב"ה מלמטה למעלה בדרך הבאה:

ה אחרונה, מלכות — "שמע קול סופרים". כאן הגט נכתב כלימוד תורה, להתלמד, כאשר הסופר מקריא בעל פה לתלמידו המתלמד, כמו לימוד תורה שבעל פה המכוונת כנגד המלכות

משנה גיטין פ"ג מ"א: "כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול. כיצד, היה עובר בשוק ושמוע קול סופרים מקרין איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו. יתר מכך, כתב לגרש בו את אשתו ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו. יתר מכך, היו לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה. יתר מכך, אמר לבלר כתוב לאיזו שארצה אגרש פסול לגרש בו".

ומבואר בגמרא^א החידוש בכל אחד מארבעת המקרים: במקרה הראשון מדובר על "סופרים העשויים להתלמד" (הסופר מקריא לתלמידו כיצד לכתוב גט, וכתב שמות מסוימים לדוגמה), שהגט נכתב שלא לשם גירושין כלל ("לא עביד לשום כריתות"). במקרה השני מדובר על גט שנכתב לשם גירושין ובכל זאת פסול כיון שלא נכתב לשם איש זה (ואין כאן "וכתב"). במקרה השלישי מדובר על גט שנכתב לשם איש זה ובכל זאת פסול כיון שלא נכתב לשם אשה זו (ואין כאן "וכתב לה"). ובמקרה הרביעי הגט נכתב 'פתוח', לשם איזו אשה שירצה, ובכל זאת אין זה לשמה כיון ש"אין ברירה".
ונחלקו הראשונים האם הדין האחרון תלוי

ב הלכות גירושין פ"ג ה"ד, כמו שביאר הר"ן בדעתו וכ"כ הכסף משנה (שם ה"א).

ג יב, ב מדפי הרי"ף ד"ה והלכתא.
ד ד"ה לאיזו שארצה.

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימות הרב.
א גיטין כד, ב.

דין סתמא

ובמשנה הבאה בגיטין נאמר "הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן". ומכאן למדו בגמרא זבחים^א ש"סתמא פסול", כלומר "אם כתבו הסופר לשם לאה שיהא מזומן לכשיבא אדם אצלו ששמו ושם אשתו כן ויתננו לו"^ב.

ובמשנה זבחים מבואר שצריך להקריב את הקרבן לשמו, ואם נזבח שלא לשמו לא יצאו הבעלים ידי חובתם. ובגמרא שם מבואר ש"סתמא כלשמן דמי" (ואם נשחט סתם יצאו הבעלים ידי חובה) שלא כמו בגט שבסתם פסול, והטעם "זבחים בסתם לשמן עומדין, אשה בסתמא לאו לגירושין עומדת".

יש כאן קשר בין דין לשמה בגירושי אשה לדין לשמה בזבחים. ורמזים בזה:

זבח = טוב, "מצא אשה מצא טוב". **אשה =** יהלום **זבח-טוב** (שתי פעמים סכום כל המספרים מ"ז עד 17) = **טוב פעמים חי**.

זבח בהכאת אותיות (ז פעמים ב פעמים ח) ועוד **אשה** בהכאת אותיות (א פעמים ש פעמים ה) = 1612 = 62 פעמים 26, והנה 62 = **כל גט** (תחילת הפרק שלנו בגיטין) = **טוב מאד**.

במספר קדמי, **אשה זבח** = 1178 = **הוי' תורה ישראל** = 19 פעמים **כל גט**. וביחד עם 1612 הנ"ל = **מה פעמים כל גט, טוב מאד (מה היינו אדם, מילוי הוי' כאשר אותיות המילוי עולות חוה)**.

"מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה". האשה הכתובה בגט זה אינה אשה פרטית מסוימת, אלא אשה בתור מושג כללי, האשה בכלל – מתאים למלכות.

ו, מדות – "כתב לגרש את אשתו ונמלך". הדגש כאן הוא על שינוי האיש, איש אחד כתב ונמלך וכעת חברו אינו יכול לגרש. האיש הוא כנגד ו בשם הוי', ומה שהוא 'מלך' וחוזר בו היינו מצד נטיית לב האדם (המדות) להנחם ולהשתנות.

ה עילאה, בינה – "היו לו שתי נשים". שתי נשים רומזו לשתי הבחינות, בינה ותבונה. "שמותיהן שוות" רומזו לסוד השם **בנשמה**, "ונשמט שדי תבינם [בינה]". כאן הגט פסול מפני שנאמר "וכתב לה", לשמה". והנה **וכתב לה = תבונה**.

י, חכמה – "לאיזו שארצה אגרש". כאן יש נגיעה לסוגיית ברירה, שייך לחכמה המבררת, "בחכמה אתברירו". לשיטת התוספות בגט ודאי לא מועילה ברירה כזו למפרע כיון שצריך להיות "מבורר משעת כתיבה שנאמר **וכתב לה** [= **תבונה**, היינו 'הבן בחכמה']", כתכונת החכמה בה הכל ברור ללא ספקות, "אמך לחכמה אחתי את"^ה ("ברור לך הדבר כאחותך"). אמנם, אע"פ שהגט פסול הוא פוסל לכהונה, שייך לחכמה (כהן קדוש מצד החכמה).

ז ב, ב ואילך.
ח רש"י זבחים שם.

ה משלי ז, ד.
ו שבת קמה, ב.

כיצד מתקנים

חד ונחרץ (ואם לבו הטוב מונע פעולה מהירה וכואבת, זהו "הטוב שברופאים לגהינם"^ה).

מדיניות בסוד החשמל

בנוסף, יש לאמץ את המודל היסודי של התיקון המוסבר בתורת החסידות. נתחיל בתיקון הנפש ונעבור לתיקון המדינה:

את המושג "חשמל" המופיע ב"מעשה מרכבה" (בנבואת יחזקאל) מפרשים חז"ל^ד כצירוף של שתי מלים חש-מל – חש פירושו שתיקה ("עת לחשות"^ה) ו-מל פירושו דיבור ("מי מלל לאברהם"^ו). בא הבעל שם טוב והסביר: זהו כלל גדול בעבודת האדם, קודם יש לשתוק, תחושת 'הכנעה' מתוך הכרה שיש בתוכי הרבה דברים הצריכים תיקון. רק אחר כך אפשר לדבר, כאשר המציאות 'נמתקה'.

ועוד לימד הבעל שם טוב: למלה 'מל' יש גם משמעות של כריתה וחיתוך, כמו ברית מילה, 'הבדלה'. לכן התהליך השלם כולל שלשה שלבים: חש-מל-מל, הכנעה-הבדלה-המתקה.

שר חדש נכנס למשרד ממשלתי. יש לו תכניות מקיפות, חלומות גדולים וחזון מהפכני: מדיניות חדשה, תיקון עוולות ושידוד מערכות, רפורמה יסודית! אבל לא כולם מקבלים את פניו בשמחה. יש התנגדות חזקה, הרבה חשדנות ואפילו פחד. גורמים שונים, בעזרת כלי התקשורת, מתסיסים את האווירה בזעקת חמס. מה לעשות? האם לנקוט בדרך זהירה ומדודה, קמעא קמעא, ולהמנע מכל מהפכה? או לפעול בכל הכח ולהתעלם לגמרי ממקהלת המתנגדים? אבולוציה או רבולוציה?

הנה כמה עקרונות, כאשר היישום בפועל דורש פקחות, חכמת לב וסייעתא דשמיא:

ניתוח מהיר

ראשית, מנהיג צריך לדעת 'לחתוך'! לפעמים נדרשת פעולה מהירה והחלטית, ללא עיכוב ושהות, כמו שבני ישראל ביציאת מצרים "לא יכלו להתמהמה"^ז. הדוגמה המובהקת היא מבצע צבאי בו צריך לחתוך להכרעה, כדברי דוד המלך "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם"^ח (לעומת שאול המלך שנכשל ב'מבחן המנהיגות'^ט כשלא סיים את המלחמה כפי שהצטווה^י), כשם שרופא בניתוח חירום מסיר גידול בבת אחת,

נערך ע"י יוסף פלאי.
א שמות יב, לט.
ב תהלים יח, לח.
ג שמואל"א פרק יג.

ד קידושין פ"ד מי"ד.
ה כדבריו הברורים של הרבי מליובאוויטש, ראה למשל אגרות קדש ט'תתקמה.
ו יחזקאל א, ד; כז, ח, ב.
ז חגיגה יג, ב.
ח קהלת ג, ז.
ט בראשית כא, ז.
י כתר שם טוב (קה"ת) כח. וראה באריכות בספר **להפוך את החשך לאור**.

טוב ורע ונעשים דברים אסורים – יש תחילה להכיר בכך שהמצב לא טוב, ללא טיוח ואשליות (הכנעה), ומיד לאבחן את הטעון תיקון ולפעול להפסקה והסרה של הדברים הלא-טובים. זו פעולת הבדלה נדרשת שאסור לדלג עליה (כשם שששת ימי המעשה מתחילים בברכת הבדלה). בשלב זה, אין לצפות עדיין להסכמה מלאה של כולם, ויש לפעול בתוקף ובצדק ללא ויתורים, למרות ההתנגדות, פעולה זריזה, חיש מהר (אך בצורה מחושבת היטב, לא בפזיזות ובכעס). אכן, פעמים רבות פעולות התיקון הטובות נעשות דווקא בחשאי (מתאים לשלב ה'חש'), ללא דיבורים מיותרים והצהרות רועשות העלולות 'לעורר דינים' (התנגדות) ולבטל את המחשבה הטובה.

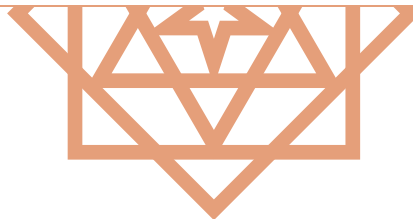
אולם כבר מתחילה עומדת לנגד עינינו התכלית של ההמתקה! אם באמת זו הדרך הנכונה לפי תורתנו הקדושה, בסופו של דבר יסכימו אליה כולם ויקבלוה בשמחה, הן בני ישראל והן אומות העולם. אז יהיה דיבור מתוק המסביר ומפרש הכל, עד כי "מלאה הארץ דעה את ה' כמים למים מכסים"³¹.

כלומר, מתחילים בהכנעה-שתיקה, חש – מצבי לא טוב ועלי להיתקן. מתוך ההכנעה, מגיעים להבדלה, 'מל' מלשון חיתוך, כאשר החלק הרע מזוהה ונפרד ולעומתו מזוהה החלק האלוקי הטוב. רק אז ניתן להגיע להמתקה, לשוב ולהשלים עם החלקים שדחינו בהתחלה ולשלב את כל חלקי האישיות בצורה מתוקנת, זורמת ושמחה. למעשה³², פעמים רבות התהליך בפועל מחולק בעיקר לשניים, מפני שההכנעה וההבדלה באות יחד, ואחר כך באה ההמתקה. כאשר ההכנעה וההבדלה באות יחד, אזי המושג 'חש' מבטא גם את המהירות, "חיש מהר" ללא שהות (כשם שברית מילה בפועל היא פעולה מהירה וחדה, כפי שעושה המוהל הטוב). בכל מקרה, אי אפשר להגיע להמתקה אמתית ללא הבדלה הקודמת לה! המתקה ללא הבדלה היא דמיון מסוכן, והיא שרש פורה ראש ולענה לאורך כל ההיסטוריה.

ובתיקון המדינה: התכלית היא ההמתקה, מתוך שלום ושלווה והרמוניה, כאשר הכל מסכימים ושמחים. אבל בדרך לתכלית חייבים לעבור את שלבי ההכנעה וההבדלה. כאשר יש לפנינו מציאות לא מושלמת, בה מעורבים

יב ישעיה יא, ט. רמב"ם סוף הלכות מלכים.

יא וראה התוועדות כ"ג טבת תשע"א.

הסיפור החסידי

רבי זושא | די, מספיק!

רבי משולם זוסיל מאניפולי נולד בשנת הת"צ לאביו רבי אליעזר ליפא ואימו מירל, והיה הבכור מבין אחיו. כדמות אהובה במיוחד בחסידות, נפוצו גרסאות רבות לסיפור לידתו ולידת אחיו רבי אלימלך, ולתיאור משפחתם: כמה אחים היו, האם היה אביהם חוכר עשיר או שואב מים עני, ועוד. לרבו המגיד ממעזריטש התקרב במהלך שנות הגלות שערך יחד עם אחיו, ונעשה מהבולטים שבתלמידיו. קשר אישי נרקם בינו ובין רבי שניאור זלמן מליאדי, שכינה אותו "שר התורה", וביקש ממנו הסכמה לספר ה"תניא" – וזאת, אף שרבי זושא השתדל להיראות כאדם פשוט. נפטר באניפולי בב' בשבט התק"ס, ועל מצבתו נכתב: "פה נטמן הקדוש... עובד אלוקים באהבה והשמח ביסורים, ורבים השיב מעוון".

היו מתגלים אליו ללמדו תורה.

[מאמר מרדכי מערכת ר' זושא מאניפולי]

העולם מעלים את האמונה ועוטף את היהודי ברשת של תאוות, שתאוות יצרא דעריות היא בין הממכרות והמפתות ביותר בהן. היא סמל עולם השקר המתפשט וכובש, ומשעבד בתוכו את הנופלים אליו. אם האדם לא הולך שולל, ומוכן אף למות מתוך עגמת הנפש של רדיפות היצר, אומר לבסוף היוצר: "די!" והשעבוד ליצר מתפוגג. זהו עניינו של שם ש"די, השייך בקבלה לתיקון הברית, ופירושו "מי שאמר לעולמו די". בשפתו של הבעל שם טוב, זהו תהליך של **הכנעה**, הבורחת מהחטא, הגוררת אחריה **הבדלה**, המצליחה להתנתק ממנו לחלוטין. כאן חשוב להדגיש כי "רחמנא ליבא בעי", ועיקר המבחן איננו בתוצאה אלא במאמץ חסר הפשרות להימלט, ובמקום אליו מוכנים להגיע לשם כך. אדמו"ר האמצעי כותב כי זהו פרוש הפסוק "מנסה ה' אלקיכם אתכם – לדעת": הניסיון נועד לבחון את עומק הדעת, ההתקשרות וההתחברות העמוקה של היהודי לה'. לאחר

כשרבי זושא הגיע לגיל 15, התייתם מאביו. כאח הבכור במשפחה, פרנסת כל המשפחה נפלה עליו. מה היה עליו לעשות? לאביו היו הרבה בעלי חוב שחייבים לו כסף, והוא היה צריך להסתובב ביניהם ולגבות את החובות של אביו. פעם אחת, נכנס רבי זושא לבית של פריצה גויה, מבעלות החוב של אביו, וממש כמו בסיפור של יוסף, היא סגרה בעדו את הדלת ותבעה אותו בתוקף. הוא קפץ מהחלון, "וינס החוצה" כמו יוסף, אבל שלא כמו יוסף – הפריצה לא הסתפקה בבגד. כאשר קפץ רבי זושא קפצה הפריצה אחריו, הוא ברח והיא רדפה אחריו, הוא קפץ על עגלה בדרך והיא קופצת אחריו... בסופו של דבר קפץ רבי זושא מהעגלה והזדמנה לו תחנת קמח שיש בה אבני ריחים. הוא רץ לתחנת הקמח והושיט את ראשו בין האבנים – במסירות נפש פשוטה. באותו רגע שהיה מוכן להתאבד יצא קול מהשמים – "שוין גענוג!" (די, מספיק!) ובאותו רגע הפריצה עזבה אותו או אפילו נעלמה. מאותו יום והלאה הוא התחיל להשיג השגות, וגדולי הדורות

הוי' לא נודעתי להם". לאחר ההכנעה וההבדלה של האבות, הגיע תור ההמתקה ביציאת מצרים ומתן תורה.

לחביבותא דמילתא, נביא כאן סיפור נוסף, המעיד שרבי זושא השפיע ממדרגותיו גם על אחיו הצעירים יותר:

מסופר, כי לאחים הקדושים היה אח שלישי, ר' נתן שמו, שהיה יחסית איש פשוט. עבודתו היתה להעביר אנשים על מעברת – מעין גשר נע ששט על הנהר ומעביר אנשים לצדו השני. בכל פעם שהיה ר' נתן צריך להעביר אשה על הגשר, היה לוקח דף ניר ורושם עליו נקודה שחורה. כשהגיע הביתה בלילה, קרא קריאת שמע על המיטה וערך תיקון חצות, ובכה כל כך על הדף עד שהנקודה שרשם על הדף נמחקה. רק לאחר שכל הנקודות נמחקו, היה הולך לישון.

[לקוטי סיפורים (פרלוב) מערכת תלמידי

הבעש"ט והרב המגיד נ"ע סיפור י']

כנראה שיראת השמיים הסוערת הזו, היתה אופיינית לכל המשפחה... אכן, כל האחים, ביודעים או שלא ביודעים, מקבלים את השפע הרוחני שלהם דרך אחיהם הבכור – כפי שכותב האריז"ל על דרשת חז"ל הקושרת את כבוד האח הבכור לכבוד ההורים. על פי האריז"ל, כל נשמה חדשה המתווספת למשפחה נמשכת מההורים דרך הבכור, כך שהוא מהווה מעין אב נוסף ברוחניות.

הנקודה הזו משמעותית גם להורים. בקבלה מבואר כי התקדשות ההורים משפיעה לבוש קדוש לנשמת הילד, אך לפי דברינו כאן הדבר משמעותי אף יותר: גם הילדים שכבר נולדו, שלכאורה לבושים הרוחני 'התקבע', משתנים כתוצאה מכך, כאשר הנשמות הבאות בתור מושפעות מהם ומשפיעות עליהם. זוהי המחשה נוספת לכך שלמרות כל מה שנדמה, תמיד ניתן לתקן ואין דבר אבוד.

שהוכיח את ההתמסרות העמוקה שלו, הגיע רבי זושא **להמתקה**, והשיג את סודות התורה ופשטיה.

אצל רבי זושא, ההבדלה וההמתקה באות מיד לאחר העמידה בניסיון, אולם לא תמיד קורה כך. יוסף הצדיק, שסיפור ניסיונו של רבי זושא דומה מאוד לניסיונו שלו, הושלך לכלא מיד לאחר עמידתו בניסיון, שם שהה במשך שנים עשרה שנה. יעקב אבינו, הנקרא "בחיר שבאבות", סבל צרה אחר צרה במשך יותר ממאה שנה, עד שהתאחד שנית עם בנו יוסף בגיל מאה ושלושים. רק אז התגשמה תפילתו "מי שאמר לעולמו די – יאמר לצרותי די". אך מה צורך יש בצרות לאחר שהאדם עמד בניסיון? אצל חסידי חב"ד הראשונים היה מעין נוהל, שכאשר חסיד הראה 'מופת' ושינה מדרך הטבע, היו חבריו מותחים אותו על השולחן ומכים אותו. "מה אתה מתעסק בעניינים השייכים לרבי?" טענו כלפיו. עד כמה שהנוהל הזה נראה משונה, יש בו אמת גדולה: כאשר אדם פשוט מצליח להתרומם מעל מציאות החיים הרגילה ולהביא לשינוי משמעותי בעולם, ישנה סכנה כי ישכח בכוח מי עשה את החיל הזה (כמובן שבעניין זה לא מדובר דווקא במופת...). ה"עונש" נועד להחזיר בחסיד את ההכרה בכך, שבפני עצמו לא היה מסוגל לעשות את מה שעשה, ואינו אלא מסייע שאין בו ממש לקדוש ברוך הוא.

גם העומד בניסיון קשה שרוב בני האדם לא היו עומדים בו, מרגיש כיוצא מגדר הטבע האנושי. לפעמים, עלולה להתלוות ההצלחה כזו גאוה סמויה ביכולתו של האדם לגבור על עצמו. כאן נצרכים הייסורים הממרקים, המוכיחים לאדם את שפלותו, ורק לאחר מכן מתגלה במלואו שם שדי, השם קץ ליצר ולצרה גם יחד. אמנם, התורה המתגלה לאחר מכן שייכת כבר לשם הוי', אותו מסר ה' רק למשה רבינו: "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא"ל שדי ושמי

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

"אל תביאנו לידי נסיון"

כמנהג הבעש"ט, אני אומרת מדי יום את פרק התהלים לפי הגיל שלי וכעת הגעתי לפרק כ"ו ואני קצת מתקשה לכוון ולהזדהות עם המילים "בחנני ה' ונסני...". מדוע שמישהו ירצה להכנס לנסיונות, הרי אנחנו מתפללים בכל יום "אל תביאנו לידי נסיון" וכן "אלמלא הקב"ה עזרו אין יכול לוי"? אני מבינה שמטרת נסיון שבא עלינו בדיעבד היא להעלות את האדם ולזככו [וזו היתה מטרתו של דוד המלך ע"ה שבקש "צרפה כליותי ולביו"] ועדיין, מדוע לא לבקש ולהתפלל שפשוט ה' יעזור לנו בדרכים אחרות לתקן את עצמנו ולדבוק בו?

מענה:

חז"ל בגמרא [סנהדרין קז ע"א] אומרים שדוד התחרט על מה שהוא בקש נסיון ואמר "בחנני

ה' ונסני" והבין למפרע שזה היה מתוך ישות בלתי מבוררת. כשאנחנו קוראים פסוק זה עלינו להזדהות עם דוד המלך (שהרי הוא נשמה כללית, וכשם שכל הנשמות היו בתוך נשמת אדם כאשר הוא חטא, כך לגבי דוד המלך), עם הנפילה שלו, ותוך כדי כך להתחרט על כך כשם שהוא התחרט ועשה תשובה ולומר לה' בלב שמעתה אינני מבקש נסיונות רק שתרחם עלי ותמיד תעמוד על ימיני ותסייע לי בעבודתך [ותצרך אותי על ידי קיום מצות תורתך הקדושה, וכמו שחז"ל אמרו שלא ניתנו מצות לישראל אלא לצרף בהן את הבריות].

תפקיד גדול / תפקיד קטן

בשנים האחרונות אני משמש בתפקיד משמעותי בישוב בו אני

גר, שמסייע לטפח את הישוב בהיבטים שונים (מהכלכלי עד הציבורי, בהיקפים הכי רחבים). אני מאד אוהב את המקום ואת התפקיד ושמח בהצלחות ב"ה. כעת, עם הקמת הממשלה החדשה, הוצע לי לעבור לתפקיד בהיקף רחב הרבה יותר. יש בכך הזדמנות ושליחות גדולה, אך אני בטוח שהדבר נכון עבורי ועבור הישוב. אודה לעצת וברכת הרב.

מענה:

כמובן שלא צריך שהתפקיד החדש יבוא על חשבון הדאגה לישוב שלך בפרט, אלא עליו לכלול גם את הישוב וצרכיו בתוך הכלל של שלמות הארץ וכו'. אם אפשר לעשות זאת, בהחלט ראוי לקבל את ההצעה ולפעול עם כל המרץ למען העם התורה והארץ וקידוש שם שמים ברבים. בהצלחה רבה!

קבלית פגילות

למה בראתה?

הפרשה שלנו היא מסוג הפרשות האלו. פרשת שמות מתחילה בספור ההתאקלמות של בני ישראל בארץ גשן ובהתרבות שלהם בה; ממשיכה במות פרעה, עלייתו למלכה של מחליפו הרשע ובגזרותיו על עם ישראל; בהמשך הפרשה שעבוד עם ישראל מכביד עד שהופך להיות בלתי נסבל; הסיום הוא בבחירת ה' במשה רבינו לגאל את ישראל ממצרים ובתחלת פעילותו כגואל, בעמידתו לפני פרעה והצבתו את הדרישה לשחרור – "שלח את עמי".

אבל הספור לא מסתיים כאן, פרעה מסרב לדרישת הגאולה ואף מגביר על בני ישראל את לחץ השעבוד. כתוצאה מכך פונה עם ישראל בטענה קשה למשה ואהרן ומאשים אותם בתוצאות – הלחץ הגבר בגללכם. משה רבינו לא מתוכח עמם, הוא מזדהה עם מצוקתם ואף מקבל את טענתם. איך אני יודע?

"רבוננו של עולם! למה אתה מחכה?", הרים את קולו הצדיק הסבא משפולי. "כמה שנות גלות עברו עלינו? כמה יסורים אנו סובלים?".

והצדיק ממשיך ומקשה: "האם אתה מחכה וממתין עד שנשוב בתשובה? לא כדאי לה...".

ואז אחז הסבא בזקנו והמשיך: "נשבע לה, רבוננו של עולם, הם לא יעשו... עדיף שתשלח כבר משיח לגאל אותנו...".

שלום ילדים!

רב הפרשות בתורה מסתיימות בסופו של ענין – ספור או מצוה – ובפרשה שבאה אחריה כבר מתחיל נושא חדש. אבל יש כמה פרשות שונות מכהן. הן פשוט לא מסתיימות. נראה שהספור נקטע במכוון באמצעו, ממש בשיא המתח.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

כי בדיוק את אותה טענה הוא מפנה כלפי ה': "למה הרעתה?", הוא מקשה. רבוננו של עולם, מדוע הגלות צריכה להיות כל כך קשה?!

וכאן מסתיימת לה פְּרֻשַׁת שְׁמוֹת... במקום שה' יענה למשה תשובה על טענתו הוא משיב לו תשובה שנושמת מערפלת – אתה עוד תראה בהמשך מה יקרה. נכון, אם תהיה לנו סבלנות של שבוע ימים נוכל לשמע את התשובה המלאה שה' עונה לו, כי זה קורה רק בתחלת הפרשה הבאה. בפרשת וארא מספר ה' למשה על תכלית השעבוד ועל המעלה הגדולה שיוצא לה עם ישראל כתוצאה ממנו, אבל את זה נשאיר לפרשה הבאה...

עצמתי?!

מה אני לומד מפנה הרי כל מלה בתורה מדיקת בתכלית הדיוק, וגם חלקת הקריאה בה לפי פרשות השבוע מכוונת ביותר. אם פרשת שמות מסתיימת בשאלה שאין עליה תשובה – זה סימן לכך שהשאלה הזו ששאל משה רבינו את ה' ממשיכה להדהד באזנינו עד עצם היום הזה!

יותר מפנה: התורה היא נצחית, וכל מה שכתוב בה שיה גם אלי ואליה! שאלת "למה הרעתה?" ששאל משה את ה' היא שאלה שעל כל יהודי לתבוע מה' ולהקשות כלפיו – "רבוננו של עולם, עד מתי? מתי כבד יבוא

המשיח?!"

האם נכון להקשות קשיות על ה' האם בכלל שיה? הרי ה' מרומם מאתנו אין סוף. איה אני יכול בכלל לשאל ולהקשות עליו בשעה שאני, בשר ודם, לא מבין דבר מימיני ומשמאלי?

אמת. בדרך כלל אני משתדל לקבל בענוה ובהכנעה את כל מה שעובר עלי. אני מאמין באמונה שלמה שכל מה שעושה ה' הוא לטובה, גם הדברים הלא-נעימים שקורים לי הם לטובתי, גם אם אני עדין לא מבין למה, ואין כל ענין שאנסה להקשות על כך קשיות. איה כתוב בפסוק? "למה? יאמרו הגוים..." "אבל עלינו דוקא נאמר "אשרי העם שככה לו", מקבילים גם אם לא מבינים...

נחונני כני!

אבל יש גם יוצאים מן הכלל. מתי? באשר מדבר על דברים שברור לי שגם ה' לא רוצה אותם! האם ה' מענין שהגלות תמשך? האם חלול השם והצרות שאנו סובלים מהן כלולים במטרת בריאת העולם? ודאי שלא! על מקרים מסוג זה עלינו להקשות – לצעק ולתבע מאת ה' גאלה.

לפעמים אני משחק עם אבא בשח-מט. אני די טוב במשחק הזה, אבל מול אבא האתגר הוא בהחלט רציני, ולכן במשחק הזה שנינו נמצאים בשיא הרכוז. יודעים למה? כי שנינו מתרפזים

לְהַן. הַשְּׂאֵלוֹת שֶׁאֲנִי שׂוֹאֲלִים גּוֹרְמוֹת
 לוֹ נַחַת רוּחַ גְּדוֹלָה. כְּדֵי לְהֵבִיא מְשִׁיחַ
 מֵעֵינָיו ה' שְׂלֵא נִרְפָּה, שְׂלֵא נִקְבֵּל אֶת
 מְצִיאֹת הַגְּלוּת כְּדָבָר מוּבָן וְהִגְיוֹנִי. ה'
 רוֹצֵה שְׁנֵתוּכַח אֶתוֹ עַל כֵּן בְּכָל הַתְּקֵף
 וּלְבִסּוּף גַּם נִנְצַח אוֹתוֹ. אֲזִי הוּא מִתְּפָאֵר
 וְאוֹמֵר "נִצַּחוֹנִי בְּנִי", וּמְמַהֵר לְהֵבִיא לָנוּ
 גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה.

שְׁנֵזֶכֶה לְהַקְשׁוֹת וּלְקַבֵּל אֶת הַתְּשׁוּבָה
 הַנְּכֹנֶה – אֶת הַמְּשִׁיחַ!
 שְׁבֵת שְׁלוֹם וּמְבֻרָךְ!

5?

בְּשָׁנֵי דְבָרִים שׁוֹנִים וְהַמְּשַׁחֵק פֹּה הוּא
 כְּפּוֹל: הַדְּבָר הָרֵאשׁוֹן הוּא הַמְּשַׁחֵק
 עֲצָמוֹ – כָּל אֶחָד מֵאַתְּנוֹ מִתְּכַנֵּן אֶת
 הַמְּהַלְכִים הַדְּרוּשִׁים לוֹ כְּדֵי לְנַצַּח אֶת
 הַשָּׂנִי. אָבֵל הַדְּבָר הַשָּׂנִי קוֹרֵה מִתַּחַת
 לַפְּנֵי הַשְּׂטֵחַ: בְּמַלְחָמַת הַמַּחֲוֹת בֵּינֵינוּ
 מְנַסֶּה אֲבֵא בְּכָל דְּרָךְ אֶפְשָׁרִית, כְּמוּבָן
 מִבְּלֵי שְׂאֲרֵי שְׂבָרָה, לְתֵת לִי לְנַצַּח
 אוֹתוֹ. אֲנִי, לְעַמַּת זֹאת, מְנַסֶּה לְהִרְאוֹת
 שְׂאֵינִי שֵׁם לֵב לְנִסְיוֹנוֹת שְׁלוֹ...
 מְשַׁחֵק הַשַּׁח־מֵט מְלַמֵּד אוֹתִי לֹא
 רַק שְׂמֵתָר וְטוֹב לְהַקְשׁוֹת קְשׁוֹת מִסּוּג
 זֶה, אֲלֵא יוֹתֵר מִכֵּן, שֶׁה' מַחְכֶּה וּמְצַפֶּה

איך קוראים לך? בהשקפה ראשונה, שמות הם חיצוניים לעצם האישיות, דרך שמאפשרת לזולת לסמן אותנו ולקרוא לנו. ובכל זאת, "שמה מילתא הוא" והחומש המרכזי בתורה – בו נולד העם ביציאת מצרים, בו ניתנת התורה ובו מתחילה להתממש תכלית הבריאה "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים" (בבבין המשכן) – נקרא חומש "שמות".

עם היות השם חיצוני יחסית, הוא מאפשר לשמור גם במצבי קושי על גרעין הזהות העצמית שלנו, הוא מסמן לנו את השליחות האישית המיוחדת שלנו ובעצם סולל לנו דרך לממש אותה תוך פריצת גבולות המציאות הקשה. שמות, בסופו של דבר, גם נותנים לנו אחיזה במי שבעצמותו אין לנו כל תפיסה – שמות ה' הם הדרך להתדבק בו ולגלות לפרסם אותו לעולם כולו. לכן בעומק התורה כולה היא "שמותיו של הקדוש ברוך הוא". בכל הממדים, העבודה הפנימית היא התעצמות של השם החיצוני עם העצם הפנימי הנעלם עד שהוא יוכל לבטא אותו בשלמות.

השיעור המרכזי בגליון השבוע עוסק כולו בסוד השמות, מזווית שונות וברבדים שונים, במגמה להפוך את כולנו ל"יודעי שמך", "יראי הוי' וחשבי שמו", ולזכות ל"אשגבהו כי ידע שמי".

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימיפון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ך